ΕΤΟΣ Α'. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1879. ΦΥΛΛ 4.

Συνδρομὴ ἐτησία καὶ προπληρωτέα Φράγκα 20.
Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ προστίθενται τὰ ταχυδρομ τέλη.

Αἰτήσεις γίνονται: Club littéraire Serapeum bureau du journal. — Alexandrie

ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΕΙΛΟΥ

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΥΠΟ

CAMILLE GANSSEN

(*Μετάφ. ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Γ. Κ. Κωνσταντινίδου*)

[Συνέχεια ἴδε προηγ. ἀριθ.]

Ἡ τρίτη πυραμὶς, τοῦ βασιλέως Μυκερίνου, εἶναι κατὰ πολὺ μικροτέρα τῶν ἑτέρων δύω περὶ ὧν ἐγένετο λόγος.

Κατὰ τὸν Μανέθωνα, ἡ πυραμὶς αὕτη ἀνιδρύθη ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Νιτωκρίδος, γυναικὸς, ἐξόχου πνεύματος καὶ θαυμασίας καλλονῆς, καὶ ἥτις λέγεται, ὅτι ἐκδικουμένη τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ της, προσεκάλεσε τοὺς φονεῖς του ἐν ὑπογείῳ θαλάμῳ ἔνθα προσέφερεν αὐτοῖς δεῖπνον καὶ ἔνθα τὰ ὕδατα τοῦ Νείλου εἰσβαλόντα αἰφνιδίως κατέπνιξαν αὐτούς.

Ἡ ἀκόλαστος αὕτη βασίλισσα, λέγεται, ὅτι ἀνήγειρε τὴν τρίτην πυραμίδα, ζητοῦσα ἕνα λίθον παρ' ἑκάστου τῶν ἐραστῶν της, τοῦθ' ὅπερ, λέγει εὐφυῶς ὁ Ampère, ἐμφαίνει, ὑπέρμετρον ὄντως ἑλκυστικὴν ἱκανότητα.

Ἡ γνώμη τοῦ Μανέθωνος διαψεύδεται ἐν μέρει ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης, διότι εὑρέθη ἐν τοῖς νεκρικοῖς θαλάμοις τῆς πυραμίδος ταύτης, ὁ ξύλινος νεκροκράβατος τοῦ βασιλέως Μυκερίνου, ἐκτεθειμένος σήμερον ἐν τῷ Λούβρῳ καὶ φέρων τὸ ὄνομα τοῦ Αἰγυπτίου ἄρχοντος κατ' ἐπανάληψιν. Φαίνεται ὅμως, ὅτι ἡ Νιτωκρὶς ἐπεραίωσε τὴν πυραμίδα ταύτην ἐπικαλύψασα αὐτὴν μὲ λίθους τῆς Συένης πόλεως τῆς ἄνω Αἰγύπτου, καὶ ὅτι πράγματι ἐτάφη ἐν τῇ πυραμίδι ταύτῃ εἰς θάλαμον ἐσκαμμένον ὑπ' ἐκεῖνον ἔνθα ἀνεπαύετο τὸ τεταριχευμένον τοῦ Μυκερίνου σῶμα.

Ὁ Στράβων διηγεῖται περὶ τῆς βασιλίσσης ταύτης ἱστορικὸν καθ' ὅλου ὅμοιον πρὸς τὸ τῆς (Cendrillon) Σταχτοπιτεροῦς. Ἐνῷ ἡ

Νιτωκρὶς ἐλούετο λέγει ἡμέραν τινὰ ἐν τῷ Νείλῳ, ἔθεσε τὰ σανδάλιά της ἐπὶ τῆς ὄχθης· ἀετός τις περιϊπτάμενος ἥρπασεν ἓν τῶν σανδαλίων καὶ ἔφερεν αὐτὸ πρὸς τὸν βασιλέα. Οὗτος ἔμεινεν ἐκστατικὸς ἐπὶ τῇ σμικρότητι τοῦ σανδαλίου καὶ μαντεύων τὴν κομψότητα τοῦ ποδὸς τῆς φερούσης αὐτὸ ἀνεζήτησε πανταχόθεν τὴν γυναῖκα εἰς ἣν ἀνῆκεν. Ἀνευρὼν δὲ αὐτὴν, τὴν ἐνυμφεύθη καὶ τὴν ἔθεσε παρὰ τὸν θρόνον του.

Καί τοι ὁ ὄγκος τῆς πυραμίδος τοῦ Κυμερίνου εἶναι δεκαπεντάκις μικρότερος τοῦ τῆς πυραμίδος τοῦ Χέοπος, τοσαύτη εἶναι ἡ ποσότης τῶν λίθων ἐξ ὧν σύγκειται ἡ μικρὰ αὕτη πυραμὶς, ὥστε Σουλτάνος τις σχὼν τὴν ἰδιοτροπίαν νὰ τὴν καταρρίψῃ, ἐδέησε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ παράλογον σχέδιόν του. Ἰδοὺ τί λέγει περὶ τούτου ὁ ἱστορικὸς Ἀβδ-ελ-Λατίφ: « Ὅτε ὁ Μελὲκ-ελ-Ἀζὶζ-Ὀσμὰν-βὲν-Γιουσοὺφ διεδέχθη τὸν πατέρα του, ἐπείσθη ὑπό τινων τῶν αὐλικῶν του, ἀνδρῶν ἐστερημένων τοῦ κοινοῦ νοὸς, νὰ κατεδαφίσῃ τὰς πυραμίδας· ἡ κατεδάφισις ἤρξατο ἀπὸ τῆς τρίτης τῶν μεγάλων πυραμίδων, τῆς ἥττονος λόγου ἀξίας, τῆς καὶ ἐρυθρᾶς καλουμένης. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ ρηθεὶς Σουλτάνος ἔπεμψε σκαπανεῖς, ἐκμεταλλευτὰς καὶ ἐργάτας, καὶ διέταξεν αὐτοῖς τὴν κατεδάφισιν τῆς πυραμίδος ὑπὸ τὴν ἐποπτίαν τῶν ἐγκριτοτέρων αὐτοῦ ἀξιωματικῶν καὶ Ἐμιρῶν τῆς αὐλῆς του. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τοῦ Σουλτάνου οἱ ἀπεσταλμένοι αὐτοῦ κατεσκήνωσαν παρὰ τὴν πυραμίδα· ἤρξαντο δὲ νὰ συλλέγωσι πανταχόθεν ἀπείρους ἐργάτας, οὓς διετήρουν ἀδραῖς δαπάναις. Ἐπὶ ὀκτὼ ὁλοκλήρους μῆνας ἐργαζόμενοι, καταβαλόντες πάντα κόπον, ἐξαντλήσαντες πάσας τὰς δυνάμεις αὐτῶν, ἀπεθαρρύνθησαν ἀπέναντι τοῦ μεγέθους τῆς ἐπιχειρήσεως· ἕνα ἢ δύο λίθους ἀπέσπων καθ' ἑκάστην ἀπὸ τῆς πυραμίδος! Πρὸς τοῦτο δὲ ἐγένετο χρῆσις διαφόρων ἐργαλείων, μοχλῶν καὶ χονδρῶν σχοινίων. Ὁπόταν δὲ εἷς τῶν λίθων κατέπιπτε, προὔξένει φοβερὸν δοῦπον, ὅστις ἀντήχει εἰς μεγάλας ἀποστάσεις· ἡ γῆ ἐκλονεῖτο, τὰ δὲ ὄρη ἔτρεμον. Ἐν τῇ καταπτώσει δὲ ἐβυθίζετο ἐντὸς τῆς ἄμμου καὶ ἵνα ἀνασύρωσιν αὐτὸν καὶ μετακομίσωσιν εἰς παρακείμενόν τι ὄρος ὤφειλον νὰ καταβάλλωσιν ἐκ νέου μεγάλας προσπαθείας. Βλέποντες ἀφ' ἑνὸς μὲν, τοὺς κόπους των αὐξάνοντας, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ χρηματικὰ μέσα καὶ τὰς δυνάμεις των ἐξαντληθείσας, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλίπωσιν αἰσχρῶς τὴν ἐπιχείρησίν των· συνέβη δὲ τοῦτο ἐν ἔτει 593 τῆς Ἐγίρας. » Βλέπων τις σήμερον τὸν σωρὸν τῶν ἐκ τῆς κατεδαφίσεως λίθων, πείθεται, ὅτι ἡ πυραμὶς ἐκ θεμελίων κατεστράφη, στρέφων ὅμως τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς πυραμίδος βλέπει μετ' ἀπορίας, ὅτι οὐδεμίαν αὕτη ὑπέστη ἀλλοίωσιν, καὶ ὅτι μέρος μόνον αὐτῆς ἀπεσπάσθη καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ ἐπικαλύμματος μιᾶς μόνον πλευρᾶς.

Ὁ Μεχμὲτ-Ἀλῆς ὡσαύτως τῷ 1835 ἀπεπειράθη νὰ θέσῃ εἰς ἐνέργειαν τὸ ἔργον τοῦ ρηθέντος Σουλτάνου, καὶ κατεδαφίσῃ τὴν μεγάλην πυραμίδα τοῦ Χέοπος, ἵνα κάμῃ χρῆσιν τοῦ ὑλικοῦ αὐτῆς πρὸς ἀνέγερσιν προχωμάτων εἰς τὴν ἄκραν τοῦ Δέλτα.

Ἰδοὺ τί περὶ τούτου λέγει ὁ κ. Λινάντ.

« Ὁ Μεχμὲτ Ἀλῆς θέλων νὰ ἐγείρῃ παρὰ τὴν ἄκραν τοῦ Δέλτα προχώματα, εἶπε τῷ κ. Λινὰντ νὰ προμηθευθῇ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τοὺς ἀναγκαιοῦντας λίθους κατεδαφίζων τὴν πυραμίδα τοῦ Χέοπος. Ὁ κ. Λινὰντ ἠτήσατο νὰ μεταβῇ εἰς τὸ μέρος ἔνθα ἵστατο ἡ πυραμὶς, ὅπως ἐκεῖ διαγράψῃ τὸ σχέδιον τῆς κατεδαφίσεως. Ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν ὑπουργῶν τῶν ἐξωτερικῶν, τῶν δημοσίων ἔργων καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως μετέβη μετ' αὐτοῦ εἰς τὰς πυραμίδας. Ὁ κ. Λινὰντ, ἐν εἰλικρινείᾳ, συντάξας τὸ σχέδιον τῆς κατεδαφίσεως τῶν πυραμίδων, ἦτο καλῶς πεπεισμένος, ὅτι ὁ Μεχμὲτ-Ἀλῆς λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὰς ἀπαιτουμένας πρὸς κατεδάφισιν τῆς πυραμίδος δαπάνας θὰ ἐγκατέλειπε τὸ σχέδιόν του καὶ προὐτίμα τὴν ἐκ τῶν λατομείων ἐξαγωγὴν λίθων. Πράγματι δὲ τὸ ἐκ τῆς κατεδαφίσεως κυβικὸν μέτρον λίθου ἀπῄτει δέκα γρόσια καὶ 20 παράδ· ἐνῷ τὸ ἐκ τῶν λατομείων ὀκτὼ μόνον γρόσια καὶ 35 παράδ. Ὅταν δὲ ὑπεβλήθη τὸ σχέδιον εἰς τὸν Μεχμὲτ-Ἀλῆν, οὗτος εἶπεν: « ἀλλὰ τότε εἶναι προτιμότερον νὰ ἐξαγάγωμεν τοὺς λίθους ἐκ τῶν λατομείων τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον δὲν θὰ διαθέσω τόσον μέγα ἀριθμὸν ἐργατῶν,

οἵτινες δύνανται νὰ ἐνασχοληθῶσιν ἀλλαχοῦ.»

Ἰδοὺ τίνι τρόπῳ, αἱ πυραμίδες τῆς Γίζης διεσώθησαν ἀπὸ τῆς καταστροφῆς κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα!

Ὁ ἀριθμὸς τῶν πυραμίδων τῆς Αἰγύπτου δὲν εἶναι μικρός· διότι μέχρι τοῦ πρώτου καταρράκτου εὑρίσκονται τριάκοντα ἐννέα, ἑκατὸν δὲ περίπου ἐν Νουβίᾳ. Ἕκαστος τῶν Φαραὼ διήρχετο τὴν ζωήν του καὶ ἀφιέρου τοὺς θησαυρούς του πρὸς ἔγερσιν πυραμίδος, ὡς ἂν οἱ σκληροὶ οὗτοι ἄρχοντες, ἤθελον καὶ πέραν τοῦ τάφου, νὰ βαρύνωσι τὴν γῆν τῆς Αἰγύπτου.

Εἷς τῶν παρὰ τὰς πυραμίδας ἀρχαιοτάτων τάφων, ἐνέκλειε τὸ τεταριχευμένον σῶμα ἑνὸς ὑπαλλήλου, καλουμένου ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι κατὰ τὴν μεμακρυσμένην ἐκείνην ἐποχὴν ὑπῆρχεν ἐν Μέμφιδι βιβλιοθήκη, ἣν ἐφύλαττε λειτουργός τις τοῦ κράτους. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη θὰ ἦτο βεβαίως λίαν περίεργος, μεγίστην δέ ἀπώλειαν ὑπέστη καθόλου ἡ ἐπιστήμη, καθότι θὰ ὑπῆρχον ἀναντιρρήτως συγγράμματα ἰατρικῆς, ἱστορίας, καὶ ἀστρονομίας, ἐπιστημῶν, ὧν ἦσαν κάτοχοι οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι: Ὁ τάφος τοῦ Ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης, εἶναι νέα ἀπόδειξις τοῦ βαθμοῦ τοῦ πολιτισμοῦ εἰς ὃν οἱ κάτοικοι τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου ἔφθασαν πρὸ τεσσάρων χιλιάδων ἐτῶν.

Ἂς προσαγορεύσωμεν, τὸ ὕστατον, τοὺς τάφους τῶν πρώτων βασιλέων καὶ ἂς μεταβῶμεν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ κολοσσιαίου ἀγάλματος τῆς Σφιγγὸς, ὅπερ ἐν μέρει τεθαμμένον ἐντὸς τῆς ἄμμου, κοιμᾶται παρὰ ταῖς πυραμίσι καὶ φαίνεται ἐπαγρυπνοῦν ἐπ' αὐτῶν. Ἡ Σφὶγξ αὕτη ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τῆς κορυφῆς ἔχει ὕψος 17 μέτρων, μῆκος δὲ 39, ἐλαξεύθη δὲ ἐπὶ βράχου ἐκ γρανίτου, ὅστις καὶ ὡς βάσις αὐτῆς χρησιμεύει.

Μόνον ἡ ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονὴ τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς πέρας τοιοῦτον ἔργον. Ἡ Σφὶγξ ἵσταται νῦν ἀκίνητος, τείνουσα τὸ οὖς εἰς τοὺς θορύβους τῆς πεδιάδος καὶ φαίνεται ἀκούουσα τὰ σχέδια τῶν περιηγητῶν. Τὸ γιγαντιαῖον τοῦτο ἄγαλμα γοητεύει ἐξ ἴσου πάντας· οὐχὶ διὰ τὸ μέγεθος αὐτοῦ ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπιβλητικὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου του καὶ διὰ τὸ μετὰ λεπτῆς εἰρωνείας ἀναμεμιγμένον μειδίαμά του. Τεθαμμένον μέχρι τῶν στέρνων, φθαρὲν ὑπὸ τοῦ χρόνου, ἔχον τὴν ρίνα σιμὴν, στρέφον τὰ νῶτα πρὸς τὴν ἔρημον καὶ προσβλέπον τὸν ποταμὸν, ὁμοιάζει πρὸς θεότητα ἐκ πυρίνων οὐρανῶν κατελθοῦσαν, καὶ διατηρεῖ εἰσέτι καί τοι καταπεπληγομένον, καταπληκτικήν τινα καὶ φοβερὰν σοβαρότητα κυριεύουσαν τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἔχουσι δίκαιον οἱ ἄραβες καλοῦντες τὴν Σφίγγα πατέρα τοῦ τρόμου «Ἀβου-ελ-Χούλ. »

Ἡ κεφαλὴ τῆς Σφιγγὸς, εἶναι ἡ εἰκὼν τοῦ βασιλέως Τουτμούση τοῦ τετάρτου, ὅστις ἦρχε τῆς Αἰγύπτου χίλια ἑπτακόσια ἔτη πρὸ Χριστοῦ, κατὰ τὰς διαφόρους ἱερογλυφικὰς ἐπιγραφὰς, αἵτινες ἀνευρέθησαν ἐπὶ τοῦ κολοσιαίου τούτου συμβόλου τοῦ δεσποτισμοῦ καὶ τῆς ἰσχύος.

Ἂς ἀφήσωμεν νῦν ἐν μέσῳ τῆς ἄμμου τῆς ἐρήμου τὸ γιγαντιαῖον τοῦτο ἄγγαλμα καὶ ἂς προσέλθωμεν εἰς τὸν ποταμὸν, ὅστις αὔριον θὰ φέρῃ ἡμᾶς μακρὰν τῆς χώρας τῶν Καλιφῶν.

II

Ἂς ἐπιβιβασθῶμεν καὶ ἀνέλθωμεν τὸν ροῦν τοῦ ἱστορικοῦ ποταμοῦ. Καίτοι τοῦτο, προξενεῖ δισταγμὸν κατὰ τὴν Ἀραβικὴν παροιμίαν (ἡ ἀναχώρησις εἶναι βεβαία οὐχὶ ὅμως καὶ ἡ ἐπάνοδος) οὐχ' ἧττον πρέπει ἵνα πᾶς δισταγμὸς ἐκλίψῃ καθότι ὁ Νεῖλος εἶναι φιλόστοργος πατὴρ, καὶ σπανίως φαίνεται δυσμενὴς πρὸς τοὺς ἐμπιστευομένους εἰς αὐτόν.

Ἀναχωρῶν τις ἀπὸ Καίρου, παρατηρεῖ τὸ Νειλόμετρον ἱστάμενον πρὸς τὴν ἀνατολικὴν ἄκραν τῆς νήσου Ρόδας χρησιμεῦον πρὸς καταμέτρησιν τῆς ἐτησίας ὑψώσεως τῶν ὑδάτων τοῦ Νείλου. Ἐκ τῆς προσεγγίσεως ἢ μὴ τῶν ὑδάτων εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον τοῦ Νειλομέτρου, καταφαίνεται τὸ ἄφθονον ἢ τὸ μικρὸν τῆς συγκομιδῆς· ὅθεν δικαίως τὸ Νειλόμετρον καλεῖται βαρόμετρον τοῦ πλούτου τῆς χώρας.

Ἄλλοτε, οἱ φόροι εἰσεπράττοντο ἀναλόγως τῆς ὑψώσεως τῶν ὑδάτων, οἱ δὲ γεωργοὶ ἀπέ-

τιον τὸν φόρον τῆς εἰσοδείας κατὰ λόγον τῆς ὑψώσεως τοῦ Νείλου.

Πλέομεν τὸν ποταμὸν παρὰ τῷ ὁποίῳ ἠγείρετο ἄλλοτε ἡ Ὑπερήφανος Μέμφις. Κατὰ τὰς παραδόσεις, ἡ πόλις αὕτη ἠγέρθη ὑπὸ τοῦ Μήνου πρώτου βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, ὅστις ἀπέκτησε τὸν θρόνον καταβαλὼν τὴν ἱεροκρατείαν: Ὁ βασιλεὺς οὗτος μετ' ἰδιαζούσης προσπαθείας ἐξελέξατο τὴν τοποθεσίαν ἐφ' ἧς ἀνίδρυσε τὴν πόλιν, ὅθεν δικαίως δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι δημιουργὸς τῆς πόλεως εἶναι· καθότι ὁ Νεῖλος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἔρρεε παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν Λυβικῶν ὀρέων, ὁ δὲ Μῆνος ἔστρεψε τὸν ροῦν του διὰ μέσον τῆς κοιλάδος στήσας ἰσχυρὰ προχώματα.

Ἐπὶ τοῦ στρώματος τοῦ Νείλου ἀνηγέρθη ἡ πόλις Μέμφις· ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως ἀποδεικνύει ὅτι ἡ παράδοσις δὲν εἶναι ἀνακριβής, διότι ἡ πλουσία αὕτη πόλις ὠνομάζετο Μ ε ν έ φ ε ρ, ὅπερ μεθερμηνεύεται καλὴ θέσις, ἐξ οὗ οἱ Ἕλληνες παρήγαγον Μέμφις (Ἡρόδ. Εὐτέρπη σελ. 99). Ἡ πόλις αὕτη ἀφιερώθη εἰς τὸν θεὸν Φ θ ὰ ὀνομασθεῖσα ἐν τῇ θρησκευτικῇ γλώσσῃ Χα-κα-φθὰ ἤτοι κατοικία τοῦ Φθὰ, ἐξ οὗ παρήχθη ἡ ἑλληνικὴ λέξις Αἴγυπτος 'δι' ἧς ἐπωνομάσθη ὁλόκληρος ἡ χώρα.

Διόδωρος ὁ Σικελιώτης βεβαιοῖ, ὅτι ἡ Μέμφις εἶχε περιφέρειαν 150 σταδίων (28 χιλιομ. καὶ ὅτι οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀνήρχοντο εἰς 700 χιλιάδας. Σήμερον ἐκεῖ, ἔνθα ἀνηγείρετο ἀκμάζουσα πόλις, ὑπάρχει δάσος μόνον φοινίκων καί τινες καλύβαι φελλάχων ἀπαρτίζουσαι ἄθλιόν τι χωρίον, ὅπερ ἀπηρνήσατο καὶ τὸ ὄνομά του αὐτό. Ἐκεῖ ἔνθα ἠγείροντο οἱ μεγαλοπρεπεῖς ναοὶ τοῦ Φθὰ, Χάθωρος καὶ Σεράπιδος, σήμερον βλέπει τις ἄφθονον τὴν ἐκ τῆς πλημμύρας ἰλὺν, βυθίζεται δὲ διερχόμενος ἐντὸς ταύτης ἢ, ἔτι χεῖρον, ἐν τῇ ἄμμῳ, ἣν φέρουσιν οἱ ἀνατολικοὶ ἄνεμοι ἐκ τῆς Λυβικῆς ἐρήμου. Ἐν τούτοις, ἀνευρέθησαν στῆλαί τινες καὶ ἀγάλματα ἠκρωτηριασμένα, ἅτινα φαίνονται ἀναμένοντα ἀνυπομόνως τὴν μεταφοράν των εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Βουλάκ... ὁπότε τοῦτο ἤθελε ἐπεκταθῆ! Ἀλλ' ὁποία εἰρωνεία! Κολοσσιαῖον ἄγαλμα τοῦ βασιλέως Ραμψῆ τοῦ δευτέρου, κοινῶς καλούμενον Σέσωστρις ἔχον 18 μέτρα ὕψος εὑρίσκεται σήμερον ἐρριμμένον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἔχον τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς τὴν γῆν καὶ τεθαμμένον ἐν τῇ ἰλύϊ. Ἱερογλυφική τις ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ ἐκ γρανίτου ἀγάλματος γεγλυμμένη λέγει: Ραμψῆς Μαϊαμούν, Θεὸς-Ἥλιος, φύλαξ τῆς ἀληθείας, ἀγαπητὸς τῷ Ἡλίῳ. Πόσον ἄρά γε παραπονεῖται βλέπων ἐκ τοῦ ὕψους τῆς κατοικίας του, τὸ ἄγαλμά του περιελθὸν εἰς τοσοῦτον ταπεινωτικὴν θέσιν! Ὁ μέγας οὗτος βασιλεὺς, ὁ τύπος τῆς βασιλικῆς ἰσχύος, ὁ ὑπερβὰς πᾶν ὅριον ἀλαζονείας, ὁ βασιλεὺς Ἥλιος ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ ὁποίου ὁ κόσμος ἔτρεμε, βλέπει σήμερον ἑαυτὸν τοσούτῳ περιφρονούμενον, τὸ βασιλικὸν μέτωπόν του ὑπὸ τῆς ἰλύος κεκαλυμμένον, τοὺς δὲ σημερινοὺς Αἰγυπτίους, τέκνα ἐκπεφυλισμένα, μὴ σκεπτομένους κἂν ὅπως ἀνεγείρωσιν αὐτόν! Ὁποία θλιβερὰ μετατροπὴ τῶν γηΐνων! Ὁποία δὲ τιμωρία εἰς τὸν ὑπερήφανον βασιλέα, ὅστις ἠθέλησε νὰ ἦναι τόσῳ μέγας! Ἐὰν ὁ Ραμψῆς ἦτο μᾶλλον μετριόφρων καὶ ἠὐχαριστεῖτο νὰ ἀφήσῃ ἄγαλμα ἔχον ὕψος δύο μέτρων, δὲν θὰ ἦτο εἰς ἣν εὑρίσκεται νῦν θέσιν, καὶ θὰ ἀνεπαύετο ἴσως ἡσύχως ἐν αἰθούσῃ μουσείου τινός.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ 14ου αἰῶνος, ἡ πόλις ἐγκατελείφθη ὁλοτελῶς, καὶ τὸ μέρος ἔνθα ἀνηγείρετο ἀνεγνωρίζετο μόνον ἐκ τῶν εὑρεθέντων πολυαρίθμων ἐρειπίων. Ὁ ἄραψ ἱστορικὸς Ἀβδ ἐλ-Λατίφ, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπεσκέφθη τὸ μέρος τοῦτο, ἀφηγεῖται τὰ ἑξῆς:

« Καίτοι αἱ διάφοροι κυβερνήσεις οὐδὲν παρημέλησαν ὅπως κατερημόσωσι τὴν ἀρχαίαν ταύτην πόλιν καὶ ἐξαφανίσωσι πᾶν ἴχνος αὐτῆς, μεταφέροντες ἀλλαχοῦ καὶ τοὺς λίθους αὐτούς, ἀκρωτηριάζοντες τὰ ἀγάλματα, ἐρημοῦντες τὰ κτίρια, ἐν τούτοις θεωρῶν τὰ ἐρείπια ταῦτα ὁ ἄνθρωπος μένει ἐν ἐκστάσει, ἔχων ἀπέναντί του, συλλογὴν θαυμασίων ἔργων, ἅτινα ματαίως θὰ ἀπεπειρᾶτό τις νὰ περιγράψῃ. Ἐφ' ὅσον τις θεωρεῖ τὰ ἐρείπια ἐπὶ τοσοῦτον αὐξάνει ὁ θαυμασμός του, πᾶν δὲ νέον βλέμμα γεννᾷ νέαν ἔκπληξιν.

(ἀκολουθεῖ.)

ΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΤΕΡΨΕΙΣ.

Β'.

Η ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΦΥΣΙΣ.

—o—

§ 1. Ἡ παναρχαία ἐποχή.

Παρὰ πᾶσι τοῖς ἀρχαίοις ἡ ὅλως ἐλευθέρα καὶ ἄμικτος θρησκευτικῶν δοξασιῶν ἀπόλαυσις τῆς φύσεως ἦν ἄγνωστος· ἀλλ' ἄγνωστος ἦν ἐπίσης ὁ μεταξὺ πνεύματος καὶ φύσεως διχασμός. Ὁ Ἑλληνισμὸς π. χ. καθ' ὅλας τὰς φάσεις καὶ ἀναλίξεις αὐτοῦ, ἐν τε τῷ πολιτικῷ αὐτοῦ βίῳ καὶ τῇ ὑψίστῃ των ἰδεῶν αὐτοῦ πτήσει, οὐδαμοῦ προδίδει δισταγμόν τινα περὶ τῆς μεταξὺ πνεύματος καὶ φύσεως ἑνότητος. Ἐν τοῖς εὐγενεστάτοις καλλιτεχνήμασιν αὐτοῦ ἡ ἑνότης αὕτη ὑποτυποῦται ὡς κάλλος ἔξοχον, καθὸ τελειον ἐν ἑαυτῷ· ἤτοι· διότι οὐδαμοῦ διεγείρει τὸ αἴσθημα διαστάσεώς τινος τῶν ὑλικῶν ἀπὸ τῶν ἀΰλων αὐτοῦ συστατικῶν. Δι' οὐδεμιᾶς ἀτελείας, δι' οὐδενὸς πάθους ταράσσεται ὁ θεατὴς, οὐδ' ἐκτρέπεται ἡ προσοχὴ αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἀντικειμένου, ἀλλ' εὐφρόσυνος ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ διαχέεται γαλήνη.

Ἀλλ' ἔν τε τῇ ἐποχῇ ταύτῃ καὶ ἐν τῇ ὅτι ἀρχαιοτέρᾳ· ὅτε ἡ ἐξαισία αὕτη ἀφέλεια οὐχὶ διὰ καλλιτεχνικῶν ἔργων ὑπετυποῦτο, ἀλλὰ διὰ τῆς τῶν φυσικῶν μνημείων λατρείας· καὶ τότε ἡ τῆς φύσεως ἀπόλαυσις διείρχετο διὰ τοῦ πρίσματος τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν· διότι τὸ πνεῦμα ἐθεωρεῖτο ὡς ἐνοικοῦν ἐν τοῖς μνημείοις τούτοις. Ἡ τῶν φυσικῶν μνημείων λατρεία (α) κατέχει τὸν μέτον ὅρον μεταξὺ τῆς τῶν ἀνθρωπομόρφων μνημείων καὶ τῆς ὅλως παναρχαίας, ἥτις ἀνήκει εἰς τὴν ἀνεικόνιστον καὶ ἄσκηνον λατρείαν ἑνὸς ἀοράτου αἰθερίου Διός.

Ἐφ' ὅσον αἱ ἀρχαιολογικαὶ ἔρευναι ἐδυνήθησαν νὰ εἰσδύσωσιν εἰς τὴν προϊστορικὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐποχήν, ἀποδεικνύεται δι' ἀναμφισβητήτων τεκμηρίων, ὅτι κρηπὶς τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ δοξασιῶν ἦν ὁ μονοθεϊσμός· ὅτι ἐδόξαζον Ὄν τι Ἕν, *ἀόρατον*, οὐ μόνον *ἀνεικόνιστον* καὶ *ἄσκηνον*, ἀλλὰ καὶ *ἀκατονόμαστον*. Διὰ τοῦ μονοθεϊσμοῦ ἐξηγοῦνται καὶ αἱ περὶ ψυχῆς καὶ ἀτελευτήτου δόξαι αὐτῶν. Τὸ Ὄν τοῦτο ὤφειλεν εἶναι ἓν διότι ἐκ τῆς εἰς πολλὰ διαιρέσεως ἕπεται, ὅτι ἕκαστον ἔσται τὸ πεπερασμένον ἄκρον τῶν ἄλλων. Ὤφειλεν εἶναι ἀνεικόνιστον καὶ ἀκατονόμαστον· διότι πᾶς ὁρισμὸς ὑπάγει τὸ ἀτελεύτητον εἰς τὸ ἐπίγειον καὶ πεπερασμένον.

Ἐν τῷ μέχρι λήθης παντὸς ἄλλου ἐνδιαφέροντος θαυμασμῷ τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου ἑπόμενον ἦν, ὁ παρὰ τοῖς Ἕλλησι μονοθεϊσμὸς νὰ τραπῇ εἰς τὴν ἀποθέωσιν ἑκάστου τῶν φυσικῶν φαινομένων· ἤτοι τὴν πολυθεΐαν. Ἡ ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ αὐτῶν διακεχυμένη φαιδρότης περιέλαβεν ἐν ἑαυτῇ τὴν φύσιν σύμπασαν καὶ ἀδιαίρετον. Μέχρις οὗ δὲ διὰ καλλιτεχνικῶν ἔργων δυνηθῇ νὰ ἐκδηλώσῃ τὸ αἴσθημα αὐτοῦ τοῦτο καὶ εἰκονίσῃ αὐτὸ ὑπὸ ἀνθρώπινον μορφὴν, ἐκχέει ὁ Ἕλλην τὴν ὑπερχειλίζουσαν εὐφροσύνην καὶ τὰς περὶ τοῦ θείου ἰδέας αὐτοῦ ἐπὶ τῶν πηγῶν, δένδρων, σπηλαίων, βράχων, κ. λ. καθιστῶν αὐτὰ σκηνώματα θεῶν. Ἀλλ' οὐχὶ ἐπιβλήδην καὶ αὐθαιρέτως καθιέρωσεν αὐτοῖς αὐτὰ, ἀλλ' ὡς ἀπὸ τῆς δημιουργίας· ὑπ' αὐτῶν καταληφθέντα καὶ δι' ἑκάστην θεότητα ἐπίτηδες δημιουργηθέντα. Ὅ,τι ὡραῖον, ὅ,τι παραγωγὸν ἐν τῇ φύσει· ἐν τῇ νηδύμῳ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ὑπνωδίᾳ ἔμελλε νὰ περιβληθῇ χαρακτῆρα θεῖον.

Τὸ ἐγγυτάτω ἀνάλογον τῇ συνειδήσει φυσικὸν αἴσθημα ἐστιν ἡ ἐκ τῆς μεστότητος εὐφροσύνη. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐκ νέου μετὰ τῆς φύσεως σύζευξις, ἡ συναίσθησις τοῦ ὀργανισμοῦ ὅτι ἐξεπληρώθη ἐντελῶς ὁ φυσικὸς αὐτοῦ προορισμός. Ἐν τῇ τῶν ἀρχαίων λοιπὸν φυσιολατρείᾳ οὐδὲν φυσικώτερον τῆς τῶν πηγῶν καὶ τῶν δένδρων λατρείας. Ἡ τῶν δένδρων μάλιστα, καθὸ παραγωγῶν τοῦ πυρὸς καὶ τῶν σιτίων, οὐ μόνον παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐπεκράτησεν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, παρ' Ἰταλοῖς, Κέλταις, Γερμανοῖς, κ. λ. Διὸ καὶ μέχρι τῆς ἐννάτης μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος ὁ δικανικὸς τῆς προγραφῆς τύπος ἦν αὔδατος καὶ πυρὸς ἀποστερεῖν» (Aquae ed igni interdicere).

§ 2. Ὁ Ἑλληνισμός.

Ἐν τῇ περὶ χρωμάτων θεωρίᾳ αὐτοῦ λέγει ὁ Goethe. « Πρὸς τοῖς ἄλλοις θαυμασίοις τῶν Ἑλλήνων πλεο» νεκτήμασι προσθετέον μάλιστα καὶ τοῦτο· ὅτι ὑπ' » οὐδεμιᾶς ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως ἀπεπλανήθησαν. » πλεονέκτημα, ὅπερ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις παρὰ » μὲν τοῖς ἀτόμοις σπανίως, παρὰ δὲ τοῖς ἔθνεσιν » οὐδέποτε ἀπαντᾶται. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ τελειότητος » πρότυπα ἀποπλανῶνται παρ' ἡμῖν· διότι ἀναγκάζον» ται νὰ ὑπερπηδήσωσί βαθμίδας τινὰς πολιτισμοῦ, » ὑπερβάντες δὲ τὸ τέρμα ἐμπίπτουσιν εἰς ἄβυσσον » πλάνης».

Καὶ τῷ ὄντι· εἰ καὶ αἱ νεώτεραι ἔρευναι ἐπειράθησαν ν' ἀποδείξωσι τὴν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς καταγωγὴν

(α) Ἡ τελειοτέρα ἀνάπτυξις τοῦ ἀντικειμένου τούτου εὕρηται ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ πραγματείᾳ «ἡ δενδρολατρεία παρὰ τοῖς Ἕλλησιν» (Der Baumcultus der Hellenen) τοῦ Karl Boetcher.

τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἐκ τῆς ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ καταστάσει φυσικῆς καὶ ἀναμφισβητήτου μετ' αὐτῆς συναφείας· ἀμερολήπτως καὶ λογικῶς σταθμίζοντες τὰς κατὰ διαφόρους περιόδους ἐν τῷ μοναδικῷ τούτῳ ἔθνει θαυμασίας τοῦ πολιτισμοῦ ἀνελίξεις, τὴν ἀπὸ Πελασγοῦ εἰς Ἀχαιὸν καὶ εἰς Ἕλληνα ἀνάπτυξιν, τὸ φύσει ὡραῖον τὸ ὑφ' ὅλας τὰς φάσεις ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ ἐκδηλούμενον· πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι τοιοῦτος πολιτισμὸς ἐστιν αὐτοφυής, καὶ ὅτι τωόντι κατὰ τὸν Goethe οὐδόλως ὑπὸ ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων ἀπεπλανήθησαν.

Τὸ ἔξοχον, τὸ ἐπαγωγὸν τοῦ ἰδιοτύπου τούτου πολιτισμοῦ ἔγκειται, ὡς ἐρρέθη, ἐν τῇ ἀσυνειδήτῳ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς φύσεως ἑνότητι. Καὶ ἐν τῇ Ἀναστολῇ ἦν αὕτη ἐπίσης ἀσυνείδητος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐπίσης διαυγής· τὸ πνεῦμα αὐτῶν συνεταράττετο ὑπὸ τοῦ ζωφεροῦ καὶ ἀπειλητικοῦ φόβου τῆς φύσεως, καὶ ὁ τρόμος ἔπλασε τοὺς θεοὺς; καὶ τὰ εἴδωλα αὐτῶν. Ὁ περιδεὴς αὐτῶν βίος ἐκδηλοῦται ἐν τῇ τερατώδει μεταμορφώσει καὶ παραμορφώσει τῆς φύσεως, παντὸς αἰσθητοῦ καὶ νοητοῦ ὄντος. Ὅ,τι ἐκ τῆς μετ' αὐτῶν συναφείας παρέλαβεν ὁ ἑλληνισμός· τοὺς φυσικοὺς καὶ ψυχολογικοὺς ὅρους· ὅλως ἀλλοῖον διέπλασε καὶ ἐψύχωσεν αὐτὸ ὁ εὔχαρις ἑλληνικὸς βίος. Θάλασσαν, γῆν, σύμπασαν τὴν φύσιν περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῷ τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα καὶ ἐνανθρωπίζει αὐτά· ἀλλ' ἐν τῇ ἐνανθρωπίσει ταύτῃ, ἵνα διατηρηθῇ ἄθικτον τὸ ἔξοχον καὶ ἁγνὸν αὐτῶν, προστίθησιν αὐτοῖς ὀνόματα καὶ προσόντα θεῶν. Διὰ ἀποκαλεῖ τὸν αἰθέρα· γῆν καὶ θάλασσαν πληροῖ ἡ πνοὴ ἀπειραρίθμων νυμφῶν ὑπὸ ποικίλα φαντασίας πλήρη ὀνόματα. Αἱ Ἁμαδρυάδες καὶ Ὀρεστιάδες ψυχοῦσι δένδρα, βράχους καὶ ὄρη· θάλασσαν καὶ πηγὰς αἱ νηρηΐδες καὶ ναϊάδες· ἐν δὲ τῇ Ἀθηνᾷ, Ἀπόλλωνι, μούσαις κ.λ. ἐκπροσωπεῖται ὑφ' ὅλας τὰς φάσεις καὶ ἐπόψεις αὐτοῦ ὁ νοητὸς κόσμος.

Ἐπὶ ἑκατονταετηρίδας, ἀπὸ τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς μέχρι Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου, λεικνίζεται ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν μέσῳ τοῦ ἑξαισίου τούτου θεάματος ἐπὶ τῆς χαριέσης ἁρμονίας τοῦ πνεύματος καὶ τῆς φύσεως. Ἐὰν δὲ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθέντα πρότυπα πολιτείας καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν ψύχωσιν παραβάλωμεν πρὸς τὰ βραδύτερον ἐν Εὐρώπῃ συστηθέντα κράτη, τά τε καταλυθέντα καὶ τὰ ἔτι ὑπὸ τοὺς καταθλιπτικοὺς καὶ συντεταραγμένους τοῦ πολιτισμοῦ ἀγῶνας διατελοῦντα· καὶ ἐὰν ἀναζητήσωμεν τὴν αἰτίαν· δι' ἣν ὁ πολιτισμὸς ἐκεῖνος, οὐ μόνον τὴν ποίησιν καὶ καλλιτεχνίαν μέχρις ἀπροσίτου ἀνύψωσε τελειότητος, ἀλλὰ καὶ ἐν μέσῳ παντοίων πολιτικῶν μεταβολῶν καὶ πολέμων ἄθικτον καὶ ἀναλλοίωτον διέσωσε τὸν ἀρχέτυπον αὐτοῦ χαρακτῆρα τῆς ἑτοιμότητος, γονίμου χάριτος καὶ φιδρότητος· πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἔλλειψιν τῶν τερατωδῶν, τῶν ἐν τοῖς μυχοῖς αὐτῆς τὴν ψυχὴν συνταραττόντων θρησκευτικῶν φασμάτων· εἰς τὴν ἔλλειψιν τῆς κληροκρατίας.

Μόνη τοῦ βίου αὐτῶν σπουδὴ ἦν ἡ πολιτεία· αὕτη δ' ἦν ἡ ἁρμονία τῆς ἐν συνόλῳ εὐδαιμονίας τῶν ἀτόμων. Ἐκτὸς τῶν γυναικῶν καὶ τῶν δούλων οὐδεὶς ἰδιώτευεν· ἐξ οὗ καὶ διακρίνεται αὕτη τῆς ἐν Ρώμῃ παντοκρατορίας τῆς πολιτείας. Ὡς ἐν τῇ ποιήσει καὶ καλλιτεχνίᾳ, οὕτω καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτῶν ἐκδηλοῦται ἡ χαρίεσσα ἁρμονία τοῦ πνεύματος καὶ τῆς φύσεως. Οὐδαμοῦ δηλοῦται ἡ ἀνάγκη περφρονεσμένης τινὸς τῶν ἀτόμων διακρίσεως· τὸ δὲ λόγῳ καὶ ἔργῳ τῆς ἐν τῷ δημοσίῳ βίῳ ἁρμονίας μετέχειν ἦν ἀπόλυτος τοῦ βίου ὅρος, τὸ ἔπακρον τῆς τοῦ πολίτου εὐδαιμονίας.

Ἀλλὰ προθύμως καὶ μετὰ χαρᾶς ἀπένεμον τῇ πολιτείᾳ πᾶν δικαίωμα· προσέφερον πᾶσαν τὴν ἐνέργειαν, πάντα τὸν βίον αὐτῶν ὑπὲρ αὐτῆς· διότι ταύτην ἀπ' εὐθείας παρέλαβον παρὰ τῆς φύσεως, ὁ δὲ πρὸς αὐτὴν ἔρως καὶ αἱ διατάξεις αὐτῆς ἦσαν ἀπόρροια τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῶν χαρακτῆρος, τοῦ πνεύματος αὐτῶν. Τὴν θρησκείαν παρέλαβον ἐμμέσως· τὴν μὲν ἀκατέργαστον αὐτῆς ὕλην ἐκ τῆς ἀνατολῆς, τὴν δὲ κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα διάπλασιν αὐτῆς παρὰ τῶν ποιητῶν, ἰδίως τοῦ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου.

Ἐὰν τὸν παρὰ πάντων ὡς χρυσοῦν αἰῶνα τῆς ἀνθρωπότητος θεωρούμενον Ἑλληνισμὸν παραβάλωμεν πρὸς τὸν ὅλως ἀντίθετον αὐτῷ μεσαιῶνα, καὶ ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν αἰτίαν τῆς προφανοῦς ταύτης ἀντιθέσεως· ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι αὕτη ἔγκειται ἐν τῇ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐλλείψει τῆς θεοκρατίας. Παρ' αὐτοῖς ἡ ἰδέα Οὐρανοῦ ἀντιμαχομένου πρὸς τὴν γῆν, ἢ γῆς ἀξιούσης νὰ μετατρέψῃ ἑαυτὴν εἰς οὐρανὸν, ἦν πάντη ἄγνωστος. Οὐρανός, γῆ, φύσις, πνεῦμα συνευωχοῦντο ἐν τῷ αὐτῷ, καὶ συνειργάζοντο πρὸς τὴν ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις ἐπικόσμησιν καὶ ὡραϊσμὸν τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως. Παρ' αὐτοῖς ἐπετελέσθη τὸ τοῦ Schiller, ὅστις τὴν αἰσθητικὴν τοῦ ἀνθρώπου μόρφωσιν θεωρῶν ὡς τὸ ἰδανικὸν τῆς τελειότητος λέγει. «Τῷ αἰσθητικῶς εὐρύθμῳ πνεύματι οὐδόλως ἀναγκαῖαι αἱ ἐκ τῆς θεωρίας παραμυθίαι· τοῦτο φέρει τὸ αὐτοτελὲς καὶ ἀτελεύτητον ἐν ἑαυτῷ. Φύσις ὑγιὴς καὶ ὡραία οὐδόλως χρήζει ἠθικῶν κανόνων, φιλοσοφικοῦ δικαίου· καὶ τοῦ θείου αὐτοῦ ἄνευ τῆς ἡ ἀθανασία ἐμπεδοῦται οὕτη καὶ συγκρατεῖται ἀφ' ἑαυτῆς.»

ΖΩΪΚΟΣ ΜΑΓΝΗΤΙΣΜΟΣ.

Ὁ ζωϊκὸς μαγνητισμὸς ἐξορισθεὶς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1840 ἐκ τῆς ἰατρικῆς ἀκαδημίας εἰσάγεται ἠρέμα μὲν ἀλλὰ καὶ μετὰ σπουδαιότητος εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον. Ὁ καθηγητὴς Σαρκὼ καταγίνεται πρότινος ἐν τῷ νοσοκομείῳ Salpetriere εἰς πειράματα περιεργότατα, ἅτινα ὑπομιμνήσκουσι κατὰ πολὺ ἂν καὶ ὑπὸ διάφορον ὄψιν τὰ γνωστότατα φαινόμενα τοῦ μαγνητισμοῦ καὶ τοῦ ὑπνωτισμοῦ.

Ὁ κ. Σαρκὼ προκαλεῖ κατὰ θέλησιν ἐπὶ διαφόρων ἀτόμων ὕστερο-ἐπιληπτικῶν τὴν καταληψίαν καὶ τὴν ὑπνοβασίαν.

Ἀσθενής τις τίθεται ἐνώπιον φωτεινοτάτης ἑστίας φωτὸς Drummont, φωτὸς ἠλεκτρικοῦ τὸ ὁποῖον ἀτενίζει ἐπί τινας στιγμάς. Μετὰ δευτερόλεπτά τινα, ἐνίοτε μετὰ τρία λεπτά, αὐθωρεὶ κατ' ἄλλας περιστάσεις ἡ ἀσθενὴς φαίνεται ὡς ὑπὸ γοητείαν· διαμένει ἀκίνητος, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐντελῶς ἠνεωγμένους καὶ τὸν ἐπιπεφυκότα (τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ βλεφάρου) ἐρυθρότερον τοῦ συνήθους; καὶ ὑγρόν. Ἡ ἀναισθησία εἶναι πλήρης. Καὶ ἐὰν διατρυπηθῇ ἢ κεντηθῇ δὲν δίδει οὐδὲν σημεῖον πόνου. Τὰ μέλη διατελοῦσιν ἐν τῇ συνήθει εὐκαμψίᾳ ἄνευ οὐδεμίας συστολῆς, μόνον διατηροῦσι παραδόξως τὴν θέσιν, ἣν δίδουσιν εἰς αὐτά. Ἡ ἀσθενὴς δύναται νὰ τηρήσῃ ἐπὶ πολὺ θέσεις τὰς ὁποίας ἐν τῇ συνήθει καταστάσει μετὰ κόπου θὰ ἠδύνατο νὰ λάβῃ. Γίνεται ἐντελῶς καταληπτική.

Ἡ ἀσθενὴς οὐδεμίαν φαίνεται, ὅτι ἔχει συνάφειαν πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον. Μάτην τῇ ὁμιλοῦσι καὶ τὴν ἐρωτῶσι, οὔτε ἀντιλαμβάνεται οὔτε ἀποκρίνεται. Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι ἐπὶ τῶν χαρακτηριστικῶν ἀποτυποῦται ἡ ἔκφρασις τῶν κινήσεων. Θέσις τραγικὴ ἀποτυποῖ ἦθος ἀγριωπὸν ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας· αἱ ὀφρῦς συσπῶνται. Ἐὰν πλησιάσωσι τὰς δύω χεῖρας ὡς ἐν προσευχῇ, τὸ ἦθος τοῦ προσώπου αἰθριάζει καὶ ἡ φυσιογνωμία γίνεται παρακλητική.

Ἡ καταληπτικὴ κατάστασις διαρκεῖ ἐφ' ὅσον ἀφίνουσι τὸ φῶς νὰ πίπτῃ ἐπὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἀλλ' ἐὰν καλύψωσι αὐτὸ ταχέως ἢ καὶ ἐὰν κλείσωσι τὰ βλέφαρα διὰ τῆς χειρός, ἡ καταληψία ἐξαφανίζεται αὐθωρεὶ ἵνα ἀντικατασταθῇ ὑπὸ ἄλλης καταστάσεως παρεμφεροῦς πρὸς τὴν χαρακτηριζομένην ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς ὑπνοβασίας, τοῦ νευρικοῦ ὕπνου, τοῦ μαγνητικοῦ ὕπνου. Καλλίτερον θὰ ἀπέδιδε κατὰ τὸν Σαρκὼ τὴν ἔννοιαν τῆς καταστάσεως ταύτης ἀντὶ τῆς λέξεως «ὕπνος» ἡ λέξις «ληθαργία».

Ἡ ληθαργία ἐπέρχεται τόσον στιγμιαίως μετὰ τὴν ἀφάνειαν τοῦ φωτὸς, ὥστε τὸ ἐφ' οὗ τὸ πείραμα ἄτομον, ἐὰν ἦναι ὄρθιον, πίπτει ὕπτιον μὲ τὴν κεφαλὴν ἐρριμένην πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ τὸν λαιμὸν προέρχοντα. Οἱ ὀφθαλμοὶ κλείονται, καὶ ἀναπνοὴ συρίζουσα ἀκούεται συνοδευομένη μετὰ θορυβωδῶν κινήσεων καταπόσεως. Τότε ἐπέρχεται ἀξιοσημείωτον φαινόμενον τῶν μυῶν. Ἀρκεῖ νὰ ἐξερεθισθῇ μηχανικῶς εἷς μῦς διὰ τοῦ δέρματος εἴτε πιεζόμενος εἴ καὶ ἐλαφρῶς τριβόμενος, ἵνα προκληθῇ ἡ συστολὴ ὡς ἐὰν ἠλεκτρίζετο ἐπιτοπίως. Εἶναι δυνατὸν μάλιστα ν' ἀναπτυχθῇ ἡ διαρκὴς συστολὴ τοῦ μυός. Ἡ ἐξερέθισις τοῦ νεύρου ἐπιφέρει τὴν συστολὴν τοῦ εἰς ὃν διακλαδίζεται μυός. Οὕτω ἐὰν σφιγχθῇ ἐλαφρῶς τὸ ἔμπροσθεν τοῦ λωθοῦ ὠτὸς μέρος, ἔνθα ἐξέρχεται τὸ προσωπικὸν νεῦρον συσπῶνται οἱ μῦς τοῦ μέρους τούτου τῆς παρειᾶς. Ἐὰν προστριβῇ ἐλαφρῶς τὸ στερνομαστοειδὲς νεῦρον ὅλη ἡ κεφαλὴ θὰ στρέψῃ διὰ μιᾶς.

Συγχρόνως παρατηρεῖται συνεχὴς βλεφαροσπασμὸς τοῦ ἄνω βλεφάρου καὶ σπασμωδικὴ κίνησις τῶν βολβῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἡ ἀναισθησία ἐξακολουθεῖ πλήρης.

Καὶ ταῦτα μὲν διὰ τὸν ὕπνον καὶ τὴν πλήρη ἀναισθησίαν. Ἰδοὺ δὲ καὶ περὶ τῆς καθ' αὐτὸ λεγομένης ὑπνοβασίας. Ἐὰν φωνάξουν τὴν ἀσθενῆ ὀλίγον ζωηρῶς, ἐγείρεται καὶ βαδίζει πρὸς τὸν προσκαλέσαντα αὐτήν. Δύνανται νὰ τὴν διατάξωσι νὰ γονυπετήσῃ, νὰ καθίσῃ, νὰ γράψῃ, νὰ ράψῃ· ὑπακούει ὡς δούλη, ἐντελῶς τὰς διαταγὰς μὲ κεκλεισμένους ἢ σχεδὸν κεκλεισμένους ὀφθαλμοὺς μετὰ τῆς αὐτῆς μεθ' ἧς ὡς καὶ ἐν ἐγρηγόρσει ἀκριβείας καὶ ἀποκρίνεται πολλάκις εἰς τὰς ἐρωτήσεις μετὰ καθαρότητος καὶ ἀκριβείας μεγαλειτέρας ἢ ἐν τῇ φυσικῇ καταστάσει. Ἡ διάνοια φαίνεται ὑπὲρ τὸ σύνηθες διηγερμένη.

Ἵνα δοθῇ πέρας εἰς τὰ φαινόμενα ταῦτα ἀρκεῖ νὰ ἐμφυσήτωσι εἰς τὸ πρόσωπον τῆς ἀσθενοῦς. Καταλαμβάνεται ὑπὸ σπασμοῦ κατὰ τὸν φάρυγγα, ἐξ οὗ ἀναβαίνει ἀφρὸς εἰς τὰ χείλη της καὶ ἐγείρεται. Ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει δύναται ν' ἀναπολήσῃ τὰ κατὰ τὸν ὕπνον της συμβάντα.

Εἴπομεν ὅτι ἡ ἐξαφάνισις τοῦ φωτὸς ἐπιφέρει τὴν ληθαργικὴν κατάστασιν. Ἐὰν ἀνοιχθῶσι πάλιν τὰ βλέφαρα ἢ ἐκτεθῇ ὁ ἀμφιβληστροειδὴς εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ φωτὸς ἡ ὑπνοβατικὴ κατάστασις παύει καὶ ἀντικαθίσταται αὖθις ὑπὸ τῆς καταληπτικῆς. Τοιουτοτρόπως αἱ καταστάσεις αὗται δύνανται νὰ διαδέχονται ἀλλήλας. Ὁ κ. Desconrtis βοηθὸς τοῦ Σαρκὼ ἐποίκιλλε τὰ πειράματα ὡς ἀκολούθως: κλείει διὰ τῆς χειρός του ἕνα μόνον ὀφθαλμὸν τοῦ

ἐφ' οὗ τὰ πειράματα ἀτόμου π. χ. τὸν δεξιόν, παρευθὺς τὸ ἄτομον γίνεται ληθαργικὸν πρὸς τὸ δεξιὸν μόνον μέρος καὶ καταληπτικὸν πρὸς τὸ ἀριστερόν. Μόνον τὰ μέλη τοῦ δεξιοῦ μέρους ἔχουσι τὴν ἐξερέθισιν τῶν μυῶν, ἥτις χαρακτηρίζει τὴν ληθαργίαν, ἐνῷ τὰ τοῦ ἀριστεροῦ ἔχουσι μόνον τὴν ἰδιότητα νὰ διατηρῶσι τὰς ἃς δίδωσιν αὐτοῖς θέσεις.

Αἱ κατὰ τὴν ληθαργικὴν κατάστασιν προκαλούμεναι συστολαὶ ἐξαφανίζονται διὰ τοῦ ἐμφυσήματος εἰς τὸ πρόσωπον, ἀλλ' ἐὰν ἀντὶ νὰ ἐξυπνήτωσι τὴν ἀσθενῆ ἐκ τῆς ληθαργικῆς καταστάσεως ἐπαναφέρουσιν αὐτὴν, εἰς τὴν καταληπτικὴν καὶ οὕτω ἐξυπνήσωσιν αὐτὴν, αἱ συστολαὶ ἐξακολουθοῦσι διαρκῶς καὶ ἵνα παύσωσιν αὐτὰς πρέπει αὖθις νὰ τὴν ἀποκοιμίσωσι.

Ἐν ἄλλοις λίαν ἐνδιαφέρουσι πειράμασι τοῦ κ. Σαρκὼ ἐβεβαιώθη ὅτι οἱ μαγνῆται ἐπηρεάζουσι κατ' ἀναμφίβολον τρόπον ἐπὶ τῶν φαινομένων τῆς ἀναισθησίας καὶ τῆς συστολῆς ἐπί τινων ἀσθενῶν τῆς Salpetriere. Ἡ χρῆσις τοῦ μαγνήτου μεταβάλλει ἐξ ὁλοκλήρου τὴν αἰσθητικότητα. Δι' αὐτοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ μεταβιβασθῇ ἡ αἰσθητικότης ἀπὸ τοῦ ἡμιαναισθητοῦντος μέρους εἰς τὸ ἕτερον κτλ. Ὁμοίως αἱ συνταράξεις τῆς ὄψεως δύνανται νὰ μεταβάλωσι χαρακτῆρα ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν μεταλλίνων πλακῶν ἢ μαγνητῶν. Αἱ ὑστερο-ἐπιληπτικαὶ ἀποβάλουσι τὴν διάκρισιν τῶν χρωμάτων πρὸς τὸ πάσχον μέρος καὶ βλέπουσι τὰ πάντα φαιά· τὸ πρῶτον χρῶμα, ὅπερ ἀποβάλλουσι εἶναι τὸ ἰόχρουν, κατόπιν τὸ πράσινον, τὸ κυανοῦν, τὸ κίτρινον καὶ εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς νόσου τὸ ἐρυθροῦν. Ἐὰν θέσωσιν εἰς ἁρμοδίαν ἐνέργειαν τὸν μαγνήνην, ὁ ἀσθενῶν ὀφθαλμὸς ἀναλαμβάνει βαθμηδὸν τὴν δύναμιν τῆς διακρίσεως τοῦ ἐρυθροῦ, τοῦ κιτρίνου κτλ. ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ὁ ὑγιὴς ἀπόλυσιν αὐτήν. Ἐπίσης αἱ κατὰ τὴν ληθαργικὴν κατάστασιν προκαλούμεναι συστολαὶ δύνανται νὰ μεταφερθῶσι διὰ τοῦ μαγνήτου.

Μεταφέρεται ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο μέρος ἡ ἀχρωματοψία ὅπως ἡ ἐπιδερμικὴ ἀναισθησία. Οὕτω ἡ κατὰ τὴν ὕπνωσιν προκαλουμένη συστολὴ δύναται νὰ μεταφερθῇ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο μέρος. Ἐπὶ παραδείγματι ἐὰν ἐπὶ ἀσθενοῦς ἔχοντος τὴν τεχνικὴν διαρκῆ σύσπασιν τοῦ δεξιοῦ βραχίονος, τεθῇ εἰς ἐνέργειαν μαγνήτης ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος τοποθετουμένων τῶν ἐν ἐνεργείᾳ πόλων εἰς μικρὰν ἀπὸ τοῦ δέρματος ἀπόστασιν, ὁ ἀριστερὸς οὗτος βραχίων μετά τινα δευτερόλεπτα συσπᾶται, ἐνῷ ὁ δεξιὸς ἄρχεται λαμβάνειν τὴν φυσικὴν αὐτοῦ κατάστασιν· εἶναι τῷ ὄντι φαινόμενα ἀληθῶς παράδοξα.

Ἡ παραγωγὴ τῆς καταληψίας διὰ τῆς ἀμέσου ἐνεργείας τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων παρὰ ταῖς ἀσθενέσι τῆς Salpétriere ἀναπολεῖ προφανῶς τὰ φαινόμενα τοῦ ὑπνωτισμοῦ τὰ ἀποδειχθέντα ὑπὸ τοῦ Braid ἀπὸ τοῦ 1842 καὶ μελετηθέντα κατόπιν ὑπὸ τῶν κ.κ. Azam, Broca, Lasegne, Mesnet κτλ. Αἱ νέαι καὶ μεθοδικαὶ παρατηρήσεις τοῦ κ. Σαρκὼ θὰ ἀπαρτίσωσι κεφάλαιον συγκριτικῆς παθολογίας ὑψηλοῦ ἐνδιαφέροντος, διότι ἡ ὑπνωτικὴ ἐνέργεια ἐβεβαιώθη οὐ μόνον παρά τισι ἀσθενέσι ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ζώοις. Εἶναι γνωστὸν ὅτι δύνανται νὰ φέρωσιν ἀλέκτορα ἢ ὄρνιθα εἰς κατάστασιν παρεμφερῆ πρὸς τὴν τῆς καταληψίας, θέτοντες τὸ ράμφος ἐνώπιον γραμμῆς γεγραμμένης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους διὰ κιμωλίας. Ὁ Kirsher ἀπὸ τοῦ 1646 ἐπανελάμβανε τὸ πείραμα τοῦτο. Ἐν Γερμανίᾳ ἐσχάτως ὁ κ. Preyer ἐπαλήθευσε τοῦτον ἐπὶ τῆς περιστερᾶς, τοῦ λαγωοῦ, τῆς σαλαμάνδρας, γαρίδος κ.λ. Ὁ κ. Σαρκὼ ἐδοκίμασεν ἐπὶ ἀλέκτορος τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός. Ὁ ἀλέκτωρ περιῆλθεν εἰς κατάστασιν καταληψίας· ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἠκολούθησε ταύτην ἡ ληθαργία ὅπως παρὰ ταῖς ἀσθενέσι τῆς Salpétriere.

Ἠδύνατό τις εὐχερῶς νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὰ κεφαλαιωδῶς ἀναφερθέντα πειράματα, ὅτι τὰ παράδοξα ταῦτα φαινόμενα προέρχονται ἀναμφιβόλως ὑπὸ τῆς λάμψεως τοῦ φωτὸς ἢ ὡς ἐν τῷ ὑπνωτισμῷ διὰ τῆς ἰδιαζούσης διαθέσεως εἰς ἣν ὑποβάλουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπί τινα χρόνον. Οὐδὲν ἐκ τούτων ἀκριβές. Εἶναι δυνατὸν καὶ ἄνευ τοῦ φωτὸς νὰ ἀποκοιμήσωσι τάς ὕστερον, ἐπιληπτικάς. Εἶναι δυνατὸν νὰ περιέλθωσιν εἰς καταληψίαν διὰ μιᾶς μουσικῆς φωνῆς.

Ὁ κ. Σαρκὼ καθίζει δύω ἐκ τῶν ἀσθενῶν του ἐπὶ τοῦ ἠχητικοῦ κιβωτίου ἰσχυρᾶς διαπασῶν κατασκευασμένης ἐκ μετάλλου ἐξ οὗ κατασκευάζουσι κώδωνας καὶ διδούσης 66 δονήσεις κατὰ δευτερόλεπτον. Ἀποχωρίζουσι ζωηρῶς τοὺς βραχίονας αὐτῆς καὶ μετ' ὀλίγας στιγμὰς αἱ ἀσθενεῖς προέρχονται εἰς καταληψίαν. Ἐὰν σταματήσωσι τὰς δονήσεις ἀμφότερα τὰ ἄτομα περιέρχονται εἰς ληθαργίαν καὶ παρατηροῦνται τότε ὅλα τὰ καὶ διὰ τοῦ φωτὸς ἐπισυμβαίνοντα φαινόμενα. Ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι πᾶσα ἀπότομος μεταβολὴ ἐν τῷ νευρικῷ συστήματι τοῦ ἐφ οὗ τὰ πειράματα ἀτόμου ἐξερεθισμένου ἐκ τῶν προτέρων ἐξ αἰτίας ὁπωσοῦν ἐντόνου, προκαλεῖ τὴν ἄμεσον μετάβασιν ἀπὸ τῆς καταληπτικῆς εἰς τὴν ληθαργικὴν κατάστασιν. Ἐν τῷ πειράματι τούτῳ ἐὰν ἀφεθῶσι καὶ ἐξαντληθῶσι αἱ ἠχητικαὶ δονήσεις, ἡ καταληψία ἐξακολουθεῖ ἐπί τινα χρόνον μέχις οὗ νέα ἐντύπωσις ὀλίγον ζωηρὰ τὴν διακόψῃ καὶ ἐνίοτε ἔτι ἡ ἀσθενὴς εἰσέρχεται

ἐκ νέου εἰς καταληψίαν ἄνευ τῆς παρεμβάσεως αἰσθητῆς αἰτίας.

Τέλος εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπέλθωσι τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα καὶ ἄνευ τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτὸς καὶ ἄνευ τοῦ ἠχητικοῦ ὀργάνου. Ἀρκεῖ νὰ ἀτενίσῃ τις τὴν βλέπουσαν αὐτὸν ἀσθενῆ, ἵνα περιέλθῃ αὕτη εἰς ληθαργίαν μετὰ συριστικῆς ἀναπνοῆς καὶ πᾶς ἄλλος βοηθητικὸς τρόπος εἶναι ἀνωφελής. Διὰ τοῦ βλέμματος μόνον ὁ ἐνεργῶν τὰ πειράματα προκαλεῖ ἀπ' εὐθείας τὸν ὕπνον· ἀποκοιμηθείσης ἅπαξ τῆς ἀσθενοῦς ἵνα ἐπαναφερθῇ αὕτη εἰς τὴν καταληπτικὴν κατάστασιν ἀρκεῖ νὰ ἀνοιχθῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τότε ἀναισθητεῖ. Ἐνὶ λόγῳ εἶναι μαγνητισμένη ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ ὀπαδὸς τῆς μεσμεριανῆς διδασκαλίας.

Ἐκτὸς τῶν φυσιολογικῶν τούτων φαινομένων παρουσιάζονται καὶ ἄλλα φύσεως ψυχικῆς, ἐφ' ὧν σήμερον δὲν φέρεται ὁ λόγος.

Ἀνάγκη νὰ προστεθῇ τέλος ὅτι ὁ κ. Σαρκὼ μένει ἐν τῷ πεδίῳ τῆς παρατηρήσεως καὶ δὲν ἐπιχειρεῖ οὐδαμῶς τὴν ἐξήγησιν τῶν τοσοῦτον περιπλόκων φαινομένων. Τοιαῦτα εἰσὶ τὰ γεγονότα· ὁ σοφὸς ἰατρὸς δὲν ἐξέργεται τῶν ὑπὸ τῶν πειραμάτων ἐξαγομένων συμπερασμάτων. Εἶναι ἤδη πολὺ ἡ βεβαίωσις αὐτῶν· Ὁ Κλαύδιος Βερνὰρ δικαίως ἔλεγεν: « Ἡ φυσιολογία τοῦ νευρικοῦ συστήματος εἶναι ὀλίγιστον προκεχωρημένη. Ἐὰν ἡ παθολογία περιέμενε παρ' αὐτῆς πληροφορίας θὰ ἄρινε νὰ διαφύγωσι σπουδαῖα φαινόμενα. Καλλίτερον εἶναι νὰ μὴ βραδύνῃ τὸν δρόμον αὐτῆς καὶ νὰ ἐξακολουθῇ νὰ κατατάσσῃ γεγονότα, ἅτινα εἰσὶ προβλήματα ὧν τὴν λύσιν κατόπιν θὰ ἐπιδιώξῃ ἡ φυσιολογία. » Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὰ πειράματα τῆς Salpétriere διαφωτίζουν τὸν δρόμον καὶ ἤδη ἐχρησιμοποιήθησαν ἐπωφελῶς διὰ τὴν θεραπείαν νευρικῶν τινων παθήσεων. Πλέον τούτου δὲν δύναται νὰ ζητηθῇ ἐκ τῆς σημερινῆς θέσεως τῆς ἐπιστήμης.

(Ν. Ἰδέαι.)

Περὶ ἀρωμάτων
καὶ τῶν διαφόρων αὐτῶν χρήσεων
παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ νεωτέροις λαοῖς.

— o —

Ἡ χρῆσις παντοειδῶν μύρων, εὐόσμων οὐσιῶν καὶ ἀρωμάτων ἦτο τὰ μέγιστα διαδεδομένη ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Οἱ λαοὶ τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἐχρῶντο σφειδῶς τούτοις. Ἀκορεστότεροι ἡμῶν περὶ τὰς ἐντυπώσεις, τὰς πρὸς τὰς ἡδονὰς διεγειρούσας, οἱ ἀρχαῖοι ἐθεώρουν τας ἡδείας ὀσμὰς ὡς ἐπαραιτήτους εἰς τὴν ὕπαρξίν των. Ἐν Ἀθήναις καὶ Κορίνθῳ ὁ πρὸς τὰ μύρα ἔρως ἦτο τοσοῦτον γενικός, ὥστε οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων αὐτῶν συνηθροίζοντο ἐν τοῖς μυροπωλείοις, ὡς νῦν οἱ ἄνδρες πορεύονται εἰς τὰ καφεπωλεῖα. Ἐν Ρώμῃ οἱ πατρίκιοι, τοσοῦτον ὑπερβολικὴν χρῆσιν ἐποιοῦντο τῶν ἀρωμάτων, ὥστε ἐφοβήθησάν ποτε μήπως ἡ Ἀραβία ἐξαντληθεῖσα δὲν δυνηθῇ τοῦ λοιποῦ νὰ τοῖς προμηθεύῃ τοιαῦτα, καὶ ἑπομένως νόμοι ἐδημοσιεύθησαν πρὸς περιστολὴν τῆς καταχρήσεως ταύτης.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τοσοῦτον σφοδρὰ ἀγάπη πρὸς τὰ μύρα εἶχε καταλάβῃ τὰς καρδίας πάντων, ὥστε πλούσιοι καὶ πένητες ἐχρῶντο τούτοις ὡς ἀναγκαίοις. Κατεδαπάνων αὐτὰ ἀφειδῶς πανταχοῦ καὶ ἐν πάσῃ περιστάσει, ἐν τοῖς σιτίοις καὶ τοῖς ποτοῖς, ἐν τοῖς συμποσίοις, ἐν οἷς οἱ συνδαιτημόνες ἐπανηγύριζον τὸν Βάκχον καὶ τὸν Ἔρωτα· ἐν τοῖς λουτροῖς, ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ τῶν ἐνδυμάτων. Δὲν ὑπῆρχον ἑορταὶ, εὐθυμίαι καὶ κηδεῖαι, καθ' ἃς δὲν ἐγίνετο χρῆσις τῶν ἀρωμάτων. Ἔκαιον αὐτὰ πρὸ τῆς κοιτίδος τοῦ νεογεννήτου βρέφους, περὶ τὴν νυμφικὴν κλίνην καὶ ἐπὶ τοῦ μαρμάρου τῶν τάφων. Προσέφερον ταῦτα εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τὰς θεὰς ὡς φόρον καὶ δεῖγμα εὐσεβείας· ἐχρῶντο αὐτοῖς, ὅπως ὑμνήσωσι τοὺς ἥρωας καὶ τιμήσωσι τοὺς βασιλεῖς· ἐν τοῖς ναοῖς, ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἐν ταῖς δημοσίαις πλατείαις, πανταχοῦ καὶ πάντοτε!

Ἡ εἰδωλολατρεία, ἡ θεοποιήσασα τὸ κάλλος καὶ τὴν δυσμορφίαν, τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας, τὴν ἡδονὴν καὶ τὸν ἔρωτα, ἀνεβίβασε τοὺς θεούς της εἰς ἀριθμὸν μέγαν· διότι οἱ θεοὶ καὶ αἱ θεαὶ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας τάξεως, οἱ ἥρωες, οἱ ἡμίθεοι, τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν νυμφῶν καὶ τῶν καταχθονίων θεῶν ὑπερέβαινον τὰς 32 χιλιάδας! Ὁ μέγιστος ἀριθμὸς τῶν βωμῶν, τῶν ἐγειρομένων πανταχοῦ πρὸς τὰς θεότητας ταύτας, ἡ πολυτέλεια, ἡ συνδεδεμένη μετὰ τῆς λατρείας, καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια, μεθ ἧς ἐτελοῦντο αἱ ἑορταὶ, αἱ ταριχεύσεις τῶν πτωμάτων καὶ αἱ κηδεῖαι τῶν πλουσίων, ἀπῄτουν ἄπειρον ποσότητα μύρων καὶ ἀρωμάτων. Οἱ ἱερεῖς τῆς Μέμφιδος ἔκαιον τρὶς τῆς ἡμέρας ἀρώματα πρὸς τιμὴν τοῦ ἡλίου, κατὰ μὲν τὴν ἀνατολὴν αὐτοῦ βενζοΐνον, (ὅπερ εἶναι ρητινώδης εὐώδης οὐσία, ἐξαγομένη κυρίως ἐκ τοῦ Ἰνδικοῦ φυτοῦ στύρακος, τὸ κοινῶς λεγόμενον μεντζουδί,) τὴν δὲ μεσημβρίαν σμύρναν καὶ κατὰ τὴν δύσιν αὐτοῦ ἄρωμα συγκείμενον ἐκ 16 εἰδῶν.

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ζωροάστρου ἔρριπτον ἑξάκις τῆς ἡμέρας ἀρώματα ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ἐφ' οὗ διετηρεῖτο τὸ ἱερὸν πῦρ.

Ἐν Κορίνθῳ ἀρώματα ἐκαίοντο ἀδιαλείπτως περὶ τοὺς βωμοὺς τῆς Ἀφροδίτης.

Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἐλαπάνα κατ' ἔτος 6,400 λίτρας ἀρωμάτων, συναγομένων ἐξ ἀγροῦ τεσσάρων λευγῶν, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀγοράσῃ ἐν Συρίᾳ διὰ τὰς τῶν ἱεροτελεστιῶν ἀναγκας.

Μετὰ τὰ ἀρώματα τὰ προσφερόμενα εἰς τοὺς θεούς, εἴποντο ἐκεῖνα, ὧν χρῆσιν ἐποιοῦντο εἰς τὰς ταριχεύσεις, καὶ ἐκεῖνα, ἅτινα ἔκαιον ἐπὶ τῶν πυρῶν ἢ ἐν τοῖς θυμιατηρίοις κα ὰ τὰς κηδείας.

Ἐν Αἰγύπτῳ πάντες οἱ νεκροὶ ἐγίνοντο μούμιαι, τουτέστιν ἐταριχεύοντο οὕτως, ὥστε μετὰ χίλια ἔτη αἱ ψυχαὶ ἠδύναντο νὰ γεύνωσι πάλιν κύριαι τῶν παλαιῶν αὐτῶν σωμάτων, ἐπανευρίσκουσαι αὐτὰ ἐντελῶς ἀκέραια. Τοιαύτη ἦτο ἡ πίστις τοῦ δεισιδαίμονος ἐκείνου λαοῦ! Ὅθεν ἐταρίχευε τοὺς νεκροὺς αὐτοῦ διὰ τρόπου τοσοῦτον τελείου καὶ τελεσφόρου, ὥστε σώματα τεθαμμένα πρὸ τεσσάρων χιλιάδων ἐτῶν κατέστη δυνατὸν νὰ διασωθῶσι μέχρις ἡμῶν. Αἱ ὕλαι, αἷς ἐχρῶντο οἱ Αἰγύπτιοι πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἦσαν ἡ τεθρυμμένη σμύρνα, τὸ κινάμωμον, ἡ ἀλόη καὶ διάφοροι ἄλλαι ἀρωματικαὶ οὐσίαι, ρητινώδεις καὶ ἀσφαλτώδεις· ἐν ταῖς τελευταίαις δὲ ταύταις συγκατελέγετο τὸ περιώνυμον νάτρον.

Οἱ Ἰνδοί, οἱ Πέρσαι, οἱ Ἕλληνες, οἱ Ρωμαῖοι καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης συνείθιζον νὰ καίωσι τοὺς νεκροὺς καὶ νὰ διατηρῶσι τὴν κόνιν αὐτῶν· ἡ οἰκογένεια τοῦ τεθνεῶτος ἐφιλοτιμεῖτο νὰ καλύπτῃ δι' ἀρωμάτων τὴν πυράν· ὅσον ἡ ποσότης τῶν ριπτομένων ἀρωμάτων ἦτο μεγάλη, τοσοῦτον ὁ ἀποθανὼν καὶ ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ ἐτιμῶντο. Περὶ τοὺς τάφους τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ Ἱππολύτου ἐκαίετο ἐπὶ τρεῖς μῆνας μύρα καὶ ἀρώματα.

Ἐν τῇ πομπώδει κηδείᾳ, ἣν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐτέλεσεν εἰς τὸν ἐπιστήθιον αὐτοῦ φίλον, τὸ ποσὸν τῶν ἀρωμάτων καὶ τῶν ἀρωματικῶν ρητινῶν, τῶν κατὰ τὴν ἐκφορὰν τοῦ νεκροῦ καὶ ἐπὶ τῆς πυρᾶς καέντων, ἦτο τοσοῦτον μέγα, ὥστε ἐξηντλήθησαν αἱ ἀποθῆκαι τῶν ἀρωμάτων τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἀραβίας.

Ἀρτεμισία, ἡ βασίλισσα τῆς Καρίας, ἐδαπάνα κατ' ἔτος ἑκατὸν χιλιάδας φράγκων πρὸς ἀγορὰν ἀρωμάτων, καιομένων ἐν τῷ μεγαλοπρεπεῖ μνημείῳ, ὅπερ εἶχεν ἀνεγείρῃ πρὸς τιμὴν τοῦ συζύγου αὐτῆς Μαυσώλου.

Κατὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ Σύλλα ἐχύθησαν ἐπὶ τῆς πυρᾶς του 226 φορτία ἀρωμάτων.

Ὁ Νέρων κατηνάλωσε κατὰ τὴν ἐκφορὰν τῆς Ποππαίας, μείζονα ποσότητα σμύρνης, κινναμώμου καὶ κασσίας, ἢ ὅσην ἡ εὐδαίμων Ἀραβία δὲν δύναται νὰ παραγάγῃ εἰς ἓν ἔτος.

Ἐνῷ ὁ μέγας Πομπήϊος εἰσήρχετο εἰς τὴν Νεάπολιν, θυμιατήρια μετὰ ἀρωμάτων ἐκαίοντο ἐπὶ τῶν παραθύρων ἑκάστης οἰκίας. Καὶ ὅτε ὁ Ἀντώνιος εἰσῆλθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου τὸν περιέμενεν ἡ περιώνυμος βασίλισσα Κλεοπάτρα, ἡ ἀτμόσφαιρα εἶχε σκοτισθῇ ὑπὸ τῶν ἀτμῶν καὶ τοῦ καπνοῦ τῶν ἀρωμάτων.

Οἱ φιλήδονοι σατράπαι τῆς Ἀσίας διῆγον τὸν βίον ἀείποτε ἐν ἀτμοσφαίρᾳ πλήρει εὐωδεστάτων μύρων. Αἱ δᾷδες, αἱ φωτίζουσαι τὰ πολυτελῆ αὐτῶν ἀνάκτορα, ἀνέδιδον καιόμεναι εὐώδεις ὀσμάς· τὰ ἔπιπλα αὐτῶν κατεσκευάζοντο ἐξ εὐόσμων ξύλων· ἐν τοῖς σιτίοις καὶ τοῖς ποτοῖς αὐτῶν ἐμίγνυον πολύτιμα ἀρώματα· πηγαὶ τεχνηταὶ ἔρρεον ἐν τῷ μέσῳ τῶν οἰκημάτων αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς μαλακοῖς ἔτι τάπησιν, οἵτινες ἐχρησίμευον αὐτοῖς ὡς κλίναι, παρενέβαλλον ἀρώματα, διαχέοντα μεθυστικὰς ὀσμάς.

Ἐν πολυτελεῖ δείπνῳ, ὅπερ ὁ Ὄθων] προσήνεγκεν εἰς τὸν Νέρωνα, ὅπως μηδὲν ἐλλείπῃ πρὸς τέρψιν τῶν συνδαιτυμόνων, εἰς ἀφανῆ μέρη τῆς αἰθούσης τοῦ συμποσίου ἦσαν τεθειμένοι χρυσοῖ καὶ ἀργυροῖ σωλῆνες, διαχέοντες ἀτμοὺς ἀρωματικοὺς καὶ ἀποστάγματα ἀρωμάτων βαρύτιμα. Ἐδέσματα καὶ οἶνοι ἠρωματισμένοι ἐξῆπτον τὸν ἐγκέφαλον καὶ πολυάριθμα θυμιατήρια καπνίζοντα πανταχόθεν συνεπλήρουν τὴν ἡδεῖαν μέθην τῶν αἰσθήσεων. Ἄλλως δὲ, οἱ Ρωμαῖοι ὡς πρὸς τοῦτο ἐμιμοῦντο τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες, καθ' ἃ διδάσκει ἡμᾶς ἡ ἱστορία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀείποτε ἠγάπων περιπαθῶς τὰς ἡδείας ὀσμάς.

Οἱ μάλιστα ἐκτιμώμενοι οἶνοι τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Κορίνθου ἦσαν ἐκεῖνοι, ἐν οἷς ἔρριπτον ἴα, ρόδα καὶ ἄλλα ἄνθη εὐώδη· οἱ δι' ἀμβάρου ἠρωματισμένοι οἶνοι ἢ οἱ καθιστάμενοι πικροὶ ὡς ἐκ τῆς σμύρνης, τῆς ματτίχης καὶ τῆς ἀλόης ηὔφραινον αὐτούς. Ἀλλ' ἡ πρὸς τὰ μύρα σφοδρὰ ἀγάπη εἰς τοσοῦτον βαθμὸν ἔφθασεν ἐν Ρώμῃ, ὥστε ἤλειφον δι' αὐτῶν τοὺς ἵππους, τοὺς κύνας, τὰ ἔπιπλα τῶν οἰκιῶν καὶ τοὺς τοίχους· τέλος ἡ κατάχρησις αὐτῶν ἀπέβη τοσοῦτον μεγάλη καὶ ἡ κατανάλωσις τοσοῦτον ὑπέρμετρος, ὥστε ἐφοβήθησαν μήπως ἐκλίπωσι καὶ ἑπομένως δὲν θὰ εἶχον πλέον τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὰς ἱεροτελεστίας. Ὅθεν ὑπατεύοντος τοῦ Δικινίου Κράσσου, ἐδημοσιεύθη νόμος, λίαν περιστείλας τὴν χρῆσιν αὐτῶν, καὶ ὁρίσας μάλιστα ὁποῖον εἶδος ἀρώματος νὰ προσφέρηται εἰς ἕκαστον θεὸν ἢ θεὰν, ὡς ἑξῆς· ὁ Ἰκκόστος (Costus) εἰς τὸν Κρόνον, ἡ κασσία καὶ τὸ βενζόϊνον εἰς τὸν Δία, ὁ μόσχος εἰς τὴν Ἥραν, ἡ ἀλόη εἰς τὸν Ἄρην, ὁ κρόκος εἰς τὸν Ἀπόλλωνα (τὸν ἥλιον,) ἡ μαστίχη εἰς τὴν Ἄρτεμιν (τὴν σελήνην,) τὸ κιννάμωμον εἰς τὸν Ἑρμῆν, τὸ ἄμβαρον εἰς τὴν Ἀφροδίτην.

Τὸ ποσὸν τῶν οὐσιῶν, ἃς οἱ ἀρχαῖοι μετεχειρίζοντο ὡς ἀρώματα, εἶναι σχεδὸν μυθῶδες· τὰ κράματα, αἱ σκευασίαι, αἱ συνθέσεις καὶ τὰ μίγματα τῶν οὐσιῶν τούτων εἶνε ἀνάριθμα.

Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ρωμαῖοι δὲν ποσεμηθεύοντο τὰ ἀρώματα αὐτῶν μόνον ἐκ τῆς Ἀραβίας, ἧς τὰ προϊόντα ταῦτα δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπαρκέσωσιν, ἀλλὰ μετέφερον ἀρώματα διάφορα καὶ ἐξ Ἰνδιῶν. Πρὸς τοῦτο πολυάριθμοι ἐμπορικαὶ συνοδίαι (καραβάνια) ἀναχωροῦσαι ἐξ Αἰγύπτου καθ' ὡρισμένας ἐποχὰς τοῦ ἔτους, ἐπορεύοντο εἰς τὰς ἀνατολικὰς χώρας τῆς Ἀσίας, ὅπως παραλάβωσι φορτία μύρων καὶ ἀρωμάτων, ἅτινα μεταφέρουσαι ἔθετον ἐν ταῖς ἀποθήκαις τῶν ἐμπορικωτάτων τότε πόλεων, τῆς Τύρου, Βύβλου, Σμύρνης, Βυζαντίου, Κορίνθου, Ἀλεξανδρείας καὶ ἄλλων. Οἱ λιμένες τῶν πόλεων τούτων ἦσαν πάντοτε πλήρεις πλοίων, ἅτινα παραλαμβάνοντα τὰς οὐσίας ταύτας μετέφερον καὶ διέσπειρον αὐτὰς εἰς τὰς διαφόρους χώρας τῆς Εὐρώπης.

Ἐν τῷ ἑπομένῳ χωρίῳ, εἰλημμένῳ ἐξ ἀρχαίου συγγραφέως, βλέπει τις λεπτομερείας τινὰς περὶ τῶν φυτῶν καὶ ἀρωμάτων, ὧν χρῆσιν ἐποιοῦντο οἱ ἀρχαῖοι ἐν ταῖς κηδείαις.

« Ἅμα τοῦ ἀσθενοῦς ἐκπνεύσαντος, κλάδοι κυπαρίσσου καὶ κερκίδος (saule pleureur) ἀνηρτῶντο εἰς τὴν θύραν του. Οἱ ταριχευταὶ πορευόμενοι ἔπλυον τὸ πτῶμα, ἔπειτα θέτοντες αὐτὸ ἐν σορῷ, ἐστρωμένῃ ἐκ ξηρῶν καυλῶν θρύου καὶ παπύρου, τὸ ἐκάλυπτον δι' ἀρώματος συντεθειμένου ἐκ λιβανωτοῦ, σμύρνης, ἀμώμου, ὀποβαλσάμου καὶ ἀλόης· ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δὲ αὐτοῦ ἐτίθετο στέφανος, πεπλεγμένος ἐκ δάφνης, κρίνου, λεύκης, σελίνου, λευκῶν ρόδων, κατὰ τὴν ἡλικίαν, τὸ φύλον, τὴν κοινωνικὴν θέσιν του καὶ τὰ ἀξιώματα, ἅτινα πρὸ τοῦ θανάτου του εἶχεν. Ἔμενε δὲ οὕτω προτεθειμένος ὁ νεκρὸς πρὸ τῶν ὀμμάτων πάντων μίαν ἢ δύο ἡμέρας. Μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπιτιθέντες τὸ πτῶμα ἐπὶ πυρᾶς κατεσκευασμένης ἐκ διαφόρων ρητινωδῶν ξύλων, ἔρριπτον προσέτι ἐπ' αὐτῆς ἀρώματα, ὡς κασσίαν, σμύρναν, λιβανωτὸν, κόστον, νάρδον, ἄμωμον καὶ κιννάμωμον, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς δυσαρέστου ὀσμῆς, ἣν ἀνέδιδεν ἡ καῦσις τοῦ πτώματος.

Ἀφ' οὗ αἱ φλόγες ἤθελον καύσῃ πάντα, ἡ κόνις συλλεγομένη ἐκλείετο ἐν κάλπῃ μετὰ διαφόρων ἀρωμάτων. Ἔπειτα δὲ αὕτη φερομένη ἐτίθετο ἐν μνημείῳ, περικυκλουμένῳ ὑπὸ πενθίμων δένδρων, περὶ ἃ ἐσπείροντο διάφορα φυτὰ ἀφιερωμένα ταῖς ψυχαῖς, ἤτοι σέλινον, πόθος, ἴα, ἀσφόδελος, ὑάκινθος, νάρκισσος κτλ. Τέλος οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ ἀποθανόντος, οἱ προπέμποντες αὐτὸν εἰς τὴν τελευταίαν κατοικίαν του, συνήρχοντο εἰς περιδεῖπνον, ἐν ᾧ ἤσθιον κυάμους, φακῆν, σέλινον καὶ θρίδακας· ποιησάμενοι δὲ σπονδὰς ἐκ ποτηρίων, περιβαλλομένων ὑπὸ ἴων καὶ ἀσφοδέλων, ἀπεχωρίζοντο πάντες κατηφεῖς.»

Μετὰ τὴν πτῶσιν δὲ τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἡ ἐμπορία αὕτη ἐλαττωθεῖσα ἐν Εὐρώπῃ, συνεκεντρώθη ἐν Ἀσίᾳ· διότι μετὰ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ φαίνεται ὅτι ἐξέλιπε καὶ ἡ πρὸς τὰ ἀρώματα καὶ μύρα ἀγάπη. Κατὰ τὴν ἀπορράδα ταύτην ἐποχὴν, καθ' ἣν στίφη βαρβάρων εἰσέβαλον εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς οἰκουμένης, φέροντα πανταχοῦ πῦρ καὶ σίδηρον, ἐπειδὴ ἡ πολιτέλεια, αἱ τέχναι καὶ ἡ ποίησις ἐζήτησαν ἄλλην πατρίδα, παρηκολούθησαν αὐταῖς καὶ τὰ μύρα καὶ ἀρώματα.

Ἐν τούτοις ὁ νεώτερος πολιτισμὸς ριζοβολήσας ἀνεβλάστησε ἐπὶ τῶν λειψάνων τοῦ ἀρχαίου· ἤρξατο τότε ἐποχὴ νέα, ἐποχὴ σπουδῆς περὶ τὸ ἀρέσκειν εἰς τὰς γυναῖκας καὶ κομψότητος, καθ' ἣν τὰ δικαιώματα τῆς καλλονῆς ἔπρεπε τοῦ λοιποῦ ν' ἀναγνωρισθῶσι· τότε αἱ γυναῖκες, ὅπως ἐξασφαλίσωσιν ὁριστικῶς τὴν ἰσχὺν αὐτῶν, ἐπεκαλέσθησαν τὰ μύρα πρὸς βοήθειάν των.

Ἡ πρὸς τὰ μύρα λοιπὸν κλίσις ἀνεφάνη κατὰ τὸν μεσαιῶνα· αἱ βασίλισσαι, αἱ ἡγεμονίδες καὶ αἱ κυρίαι πύργων διέδωκαν τὴν χρῆσιν αὐτῶν περὶ αὐτὰς, καὶ, ὅπως ἀρέσκωσιν εἰς αὐτὰς, οἱ χωροδεσπόται ἔσπευδον νὰ τὰς μιμηθῶσι.

Κατὰ τὴν βάπτισιν τοῦ Χλωδοβίκου (βασιλέως τῶν Φράγκων) λαμπάδες εὐώδεις ἀνήφθησαν, ἀρώματα ἐκάησαν ἐν ταῖς θύραις τῆς Ἐκκλησίας καὶ νέφη λιβανωτοῦ ὑψώθησαν ἐντὸς τοῦ ναοῦ. Κάρολος ὁ μέγας ηὐχαριστεῖτο μετὰ τὰς νίκας ν' ἀναπαύηται ἐν τοῖς ἀνακτόροις αὐτοῦ, ὅπου ἐκαίοντο πολύτιμοι ρητίναι. Ὁ ἅγιος Λουδοβίκος ὑπεραγαπῶν τὰ μύρα ἔλεγεν ἐν τοῖς ἀγροῖς τῆς Παλαιστίνης, ὦ τερπνὴ χώρα τῆς Ἀραβίας! ἐπιθυμῶ νὰ σε κατακτήσω, ὅπως προσφέρω πρὸς τὸν Θεὸν σμύρναν καὶ λιβανωτόν.»

Κατὰ τὰς πομπὰς τῆς χριστιανικῆς λατρείας, αἵτινες ἐν ταῖς λιτανείαις ἐτελοῦντο τὸ πάλαι τοσοῦτον μεγαλοπρεπῶς, τὰ ἀρώματα καὶ τὰ ἄνθη κατεῖχον τὴν πρώτην τάξιν.

Οἱ θεοσεβεῖς πρόγονοι ἡμῶν (ἤτοι τῶν Γάλλων), καίπερ ἀκριβεῖς ὄντες περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν κανόνων, εἶχον παραδεχθῇ τὰ ἔθιμα τῶν εἰδωλολατρῶν· διότι δὲν ἐτελοῦντο παρ' αὐτοῖς ἱεροτελεστίαι, ἑορταὶ ἢ γάμοι, καθ' οὓς δὲν ἐκοσμοῦντο διὰ στεμμάτων ἐξ ἀνθέων καὶ δὲν ἐκαίοντο εὐώδη ἀρώματα.

Οἱ ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν χωροδεσποτῶν τοῦ μεσαιῶ-

νας διὰ ροδοστάγματος ἔπλυνον τὰς χεῖρας καὶ τὸ στόμα μετὰ τὸ φαγητόν· οἱ δὲ πλουσιώτεροι ἐκ φιλαυτίας εἶχον πηγὰς ἀναβρυούσας ὕδωρ ἀρωματικὸν, ὅπως δι' αὐτοῦ ἀρωματίζωνται αἱ αἴθουσαι τοῦ συμποσίου. Ἐν μεγαλοπρεπεῖ γεύματι δοθέντι ὑπὸ Φιλίππου τοῦ ἀγαθοῦ, δουκὸς τῆς Βουργουνδίας, ἐφαίνετο ἀπέναντι τῆς τραπέζης ἄγαλμα, παριστὰν παῖδα, ὅπερ ἐξέχεε ροδόσταγμα.

Ἀρχόμενοι τοῦ λόγου εἴπομεν ὅτι αἱ γυναῖκες τῆ Ἀνατολῆς ἐποιοῦντο χρῆσιν τῶν μύρων, ὅπως δεσπόζωσι τῶν ἀνδρῶν. Ἐὰν ἠδυνάμεθα ν' ἀνέλθωμεν εἰς τὰς λαμπρὰς ἐποχὰς τῆς Κορίνθου, τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ρώμης, θὰ ἐδεικνύομεν εἰς τὸν ἀναγνώστην τὴν Φρύνην, τὴν Λαΐδα, τὴν Ποππαίαν, τὴν Σαβίνην, ἐν τοῖς ἰδιαιτέροις αὐτῶν θαλάμοις ἐν τῷ μέσῳ μεθυστικῶν μύρων· θὰ ἀνεμιμνήσκομεν ὅτι αἱ τότε κομψαὶ ἐχρῶντο σύναμα τοῖς θελγήτροις αὐτῶν, τοῖς κοσμήμασι καὶ τοῖς μύροις, ὅπως δεσπόσωσι τῶν μάλιστα ἀδιαφόρων καρδιῶν, καὶ ὅτι πάντοτε ἐπετύγχανον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν ἄλλοις συγγράμμασιν ἡμῶν ἐν τῷ (Laïs de Corinthe καὶ les nuits Corinthiennes) ἐξεθέσαμεν ταῦτα πάντα λεπτομερῶς, θεωροῦμεν ὅλως ἀκαταλληλον καὶ περιττὸν ν' ἀναφέρωμεν ταῦτα πάλιν ἐνταῦθα.

Ἡ τέχνη τοῦ ἐκλέγειν τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον μύρον ἀπαιτεῖ μεγάλην ἐμπειρίαν καὶ ἕξιν, εἶνε μάλιστα ἀναγκαῖον νὰ μεταλλάσῃ τις ταῦτα κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους. Τὸ ἔαρ, ἡ ὥρα αὕτη τῶν ἐρώτων, ἀπαιτεῖ ὀσμὰς ἐαρινὰς, τὸ θέρος καὶ ὁ χειμὼν ὀσμὰς τονικὰς, πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ὀργανισμοῦ, ἐκνενευρισμένου ὄντος ὑπὸ τοῦ ὑπερβολικοῦ καύσωνος ἢ τοῦ δριμέος ψύχους, τὸ φθινόπωρον εἶνε προτιμητέαι αἱ ὀσμαὶ τῶν καρπῶν, τῶν ἀνθοδεσμῶν καὶ τῶν εὐωδῶν ἀνθέων. Καθὼς ἐξ ἀνεπιτηδεύτου φιλοκοσμίας ἡ εὐδὴς γυνὴ ἀφίνει τινὰ νὰ εἰκάσῃ ὑπὸ λεπτότατον ὕφασμα τὰ ἐπαγωγὰ αὐτῆς θελγητρα, οὕτως ὀφείλει τις περιεσκεμμένως καὶ μετὰ φειδοῦς νὰ ποιῆται χρῆσιν τῶν μύρων, ὅπως διεγείρῃ τὴν ὄσφρησιν πρὸς ἐπιθυμίαν αὐτῶν.

Εἰ καὶ νῦν τὸ πρὸς τὰ μύρα πάθος δὲν εἶνε τοσοῦτον σφοδρὸν, ὡς ἄλλοτε, εὐαρεστεῖταί τις ὅμως ἀκολουθῶν ἴχνη ἠρωματισμένα· καὶ ὡς οἱ ὀφθαλμοὶ εὐαρέστως προσβλέπουσιν εἰς τὰς συμμέτρους γραμμὰς ὡραίας μορφῆς, οὕτω καὶ ἡ ὄσφρησις εὐχαριστεῖται μεθυσκομένη ὑπὸ εὐωδῶν ὀσμῶν.

(Ἐκ τοῦ περὶ ἀρωμάτων καὶ ἀνθέων συγγράμματος τοῦ Γάλλου A Debay.)

Μνημονεύεται ἐπίσης πολυτελὲς συμπόσιον προσενεχθὲν ὑπὸ τῶν Μασσαλιωτῶν πρὸς τὸν δοῦκα τῆς Προβηγκίας, καθ' ὃ λαμπρὰ πῖδαξ ἀνέβλυζεν ὕδωρ ἀπεσταγμένον ἐξ ἀνθέων χρυσομηλέας ἐπὶ ἓξ ὥρας, ἐφ' ἃς διήρκεσε τὸ γεῦμα.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ'. αἱ κυρίαι, αἱ συχνάζουσαι εἰς τὴν αὐλὴν, καθ' ἑκάστην προετίμων νέον εἶδος μύρου, ὥστε αἱ αἴθουσαι τῶν ἀνακτόρων ἦσαν ἡμέραν τινὰ ἠρωματισμέναι δι' ἰνδικῆς νάρδου ἢ πολυανθέμου, τὴν ἐπαύριον δι' ἀμβάρου ἢ ἀλόης καὶ τὰς ἑπομένας ἡμέρας δι' ἄλλων μύρων. Ὡς ἐκ τῆς ποικιλίας τῶν εὐαρέστων τούτων ὀσμῶν καὶ τῆς τέχνης, δι' ἧς ἐπέχεον ταύτας· ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων οὕτως ὥστε μηδόλως νὰ δυσαρεστῶσι μηδὲ τὴν εὐαισθητοτάτην ὄσφρησιν, δικαίως ἔλαβεν ἡ αὐλὴ ἐκείνη, κατὰ τὴν μαρτυρίαν μάλιστα ξένων, τὴν ἐπωνυμίαν *αὐλὴ μεμυρωμένη*.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὰ μύρα ἀπέβησαν ἐν Γαλλίᾳ μία τῶν ἀναγκῶν τοῦ καλλωπισμοῦ. Ἡ τέχνη τοῦ μυρεψοῦ, ἡ τοσοῦτον διὰ τῆς χημείας προαχθεῖσα, δύναται νὰ διατηρῇ τὰς τάχιστα διαλυομένας ὀσμὰς, καὶ τὰς προσφέρει εἰς τὸν καλλωπισμὸν ὑπὸ ἀπείρους μορφὰς, ὧν τὸ εὔοσμον ἀποδεικνύει τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ μυρεψοῦ.

Περαίνοντες τὸν λόγον παρατηροῦμεν εἰς τὰς γυναῖκας ὅτι τὰ μύρα δὲν ἁρμόζουσιν εἰς ὅλας τὰς ἡλικίας· ἡ νεᾶνις ὡραία ὡς ἐκ τῆς φαιδρότητος καὶ τῆς ὑγείας, δὲν πρέπει νὰ ποιῆται χρῆσιν αὐτῶν· τὸ καλύπτειν τὸ πολύτιμον μύρον τῆς νεότητος δι' ἀλλοτρίας ὀσμῆς θὰ ἦτο φρικώδης ἀναχρονισμός. Αἱ δὲ ὕπανδροι δύνανται νὰ ποιῶνται χρῆσιν ἐλαφρῶν τινων μύρων, ἀλλὰ μετὰ τέχνης καὶ πολλῆς προσοχῆς· διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῶτι τὸ ἑξῆς δηκτικὸν ἐπίγραμμα ἀρχαίου ποιητοῦ, τοῦ σατυρικοῦ Μαρτιάλου· « γυνὴ πάντοτε μεμυρωμένη δὲν ἀποπνέει φύσει, ὡς εἰκὸς, εὐάρεστον ὀσμήν.» Καὶ κατωτέρω προσθέτει· «ὅταν φαίνησαι εἰς τὸ κοινὸν, Γελία, νομίζει τις ὅτι ἀγγεῖον περιέχον κινάμωμον ἢ νάρδον συνετρίβη ! Οὐχί, δὲν θέλω νὰ μοὶ ἀρέσκῃς οὕτως, ὦ γύναι· ἐξ ἐμοῦ ἐξήρτηται ν' ἀποπνέῃς ἡδυτάτας ὀσμάς. »

Α. ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ.

Περὶ βιβλιοθηκῶν.

—o—

Περὶ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐγένετο ἀρχὴ νὰ συλλέγωνται καὶ νὰ φυλάσσωνται τὰ ἐπὶ παπύρου, περγαμηνῶν καὶ χάρτου συγγράματα τῶν ἀρχαίων, βιβλία δὲν ὑπῆρχον, ἑπομένως οὐδὲ βιβλιοθῆκαι, ἐκτὸς μικρῶν τινων συλλογῶν ἐκ ξυλίνων καὶ μολυβδίνων πινάκων φυλαττομένων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις. Ἀλλ' ἀφ' ὅτου ἐβελτιώθη ὁπωσοῦν ἡ γραφικὴ τέχνη τὰ βιβλία

ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ διηγέρθη ἡ ἅμιλλα πρὸς τὸ γράφειν. Ἑπομένως ὁτὲ μὲν ἡ περιέργεια, ὁτὲ δὲ ἡ ἐπιθυμία τῆς μαθήσεως παρέσχον ἀφορμὴν εἰς τὴν συλλογὴν τῶν βιβλίων εἰς βιβλιοθήκας.

Ἡ πρώτη ὁπωσοῦν λόγου ἀξία βιβλιοθήκη ἀποδίδεται εἰς τὸν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου Ὀσυμανδίαν, ὅστις κατεσκεύασεν αὐτὴν πολυτελῆ ἐν Μέμφιδι καὶ ἐπέγραψε τὴν προσφυᾶ ἐπιγραφὴν «Ψυχῆς ἰατρεῖον», ἀλλὰ καθαυτὸ βιβλιοθήκην πλουσίαν συνέστησεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὁ Πτολεμαῖος ὁ σωτὴρ καὶ οἱ τούτου ἀπόγονοι. Ὁ φιλόμουσος οὗτος ἡγεμὼν καθ' ἃ ἱστορεῖ ὁ Ἐπιφάνειος, ἐπεφόρτισε Δημήτριον τὸν Φαληρέα νὰ ἀγοράζῃ ὁπουδήποτε καὶ οἱαδήποτε συγγράμματα ἀνευρίσκει, ἔγραφε δὲ ταυτοχρόνως πρὸς τοὺς βασιλεῖς καὶ παρεκάλεσεν αὐτοὺς θερμῶς νὰ τῷ ἀποστείλωσιν ὅσα συγγράμματα ποιητῶν, λογογράφων, ῥητόρων, σοφιστῶν, καὶ ἰατρῶν εὑρίσκονται παρ' αὐτοῖς. Αἱ βιβλιοθήκαι τῆς Ἀλεξανδρείας τρεῖς τὸν ἀριθμὸν, Βρούχειον, Σεράπειον, καὶ Σεβαστεῖον, ἐπὶ τῶν Ρωμαίων Αὐτοκρατόρων περιεῖχον 700 χιλιάδ. τόμων, 200 δὲ χιλιάδας περιεῖχεν ἡ βιβλιοθήκη τοῦ βασιλέως τῆς Περγάμου Εὐμένους υἱοῦ Ἀττάλου τοῦ Α'. (200 Π. Χρ.).

Ἡ μία τῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπυρπολήθη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου, ὅτε ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ κατέκαυσε τὸν ἐν τῷ λιμένι στόλον καὶ ἐκεῖθεν ἡ πυρκαϊὰ μετεδόθη καὶ εἰς τὴν πόλιν· οὐχ ἧττον ὅμως ἐκ τῶν διασωθέντων λειψάνων συνέστη μετ' οὐ πολὺ νέα βιβλιοθήκη, ἐπαυξηθεῖσα καὶ πλουτισθεῖσα ἐπὶ τῆς βασιλίσσης Κλεοπάτρας, εἰς ἣν χαριζόμενος ὁ Αὐτοκράτωρ Μάρκος Ἀντώνιος ἐδωρήσατο τὴν τοῦ Εὐμένους ἁρπάσας αὐτὴν ἐκ Περγάμου.

Τέλος ὅμως ἀφοῦ πολλὰς ἁρπαγὰς ὑπέστη αὕτη παρὰ τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων κατεστράφη ὁλοτελῶς διὰ τοῦ πυρὸς, ἁλωθείσης τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπὸ τοῦ Ἄραβος Καλίφου Ὀμὰρ ἐν ἔτει 641. Λέγεται ὅτι ὁ βάρβαρος οὗτος διέταξε νὰ μεταχειρισθῶσι τὰ βιβλία καὶ τὰ ξύλα τῆς βιβλιοθήκης ταύτης πρὸς θέρμανσιν τῶν Λουτρῶν τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ὅτι ἐξ ὅλους μῆνας διήρκεσεν ἡ πυρπόλησις μόνον τῶν βιβλίων !

Ὁ τότε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ζῶν διάσημος γραμματικὸς Ἰωάννης ὁ ἐπωνομασθεὶς φιλόπονος, ὅστις καὶ ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς τῶν Τριθειτῶν αἱρέσεως, παρεκάλεσε θερμῶς τὸν ἀρχιστράτηγον τῶν Σαρακηνῶν νὰ διασώσῃ ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς τοὐλάχιστον τὰ φιλοσοφικὰ συγγράμματα, ἀλλ' ἐκεῖνος ἠρνήσατο, εἰπὼν ὅτι ὑπάρχοντος τοῦ Κορανίου, ἀνωφελὴς ἀποβαίνει ἡ ἀνάγνωσις οἱουδήποτε ἄλλου βιβλίου.

Ἀλλὰ τοσοῦτον ὑπερβολικὴ καὶ ἴσως ἀπίθανος φθορὰ δὲν θὰ ἦτο ἔργον μόνον τῶν βαρβάρων ἐκπορθητῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς κακοδαιμονίας τῶν χριστιανῶν καταστρεφόντων μανιωδῶς πᾶν ὅτι προήρχετο ἐξ εἰδωλολατρῶν, διότι λέγεται ὅτι ὁ Πατριάρχης τῆς Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος λαβὼν ἄδειαν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου νὰ κρημνίσῃ τὸν ναὸν τοῦ Σεράπιδος ἐπυρπόλησε τὸ Σεραπεῖον καὶ τὰς ἐν αὐτῷ βιβλιοθήκας.

Παρὰ τοῖς Ἕλλησι πρῶτος ὁ Πεισίστρατος λέγεται ὅτι ἐσύστησε βιβλιοθήκην εἰς Ἀθήνας τοῦ ὁποίου οἱ υἱοὶ συνέρραψαν τὰ ἔπη τοῦ Ὁμήρου εἰς ἓν βιβλίον, ἀλλὰ κατόπιν ἐλθὼν ὁ Ξέρξης ἥρπασεν αὐτὴν καὶ μετεκόμισεν εἰς Περσίαν, ὅθεν πάλιν Σέλευκος ὁ Νικάνωρ ἀπέδωκεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Θαυμαστὴ δὲ ἦτο καὶ ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Ἀριστοτέλους, οὐχ ἧττον ὅμως καὶ πολυπαθὴς διότι Θεόφιλος ὁ φίλος τοῦ Ἀριστοτέλους λαβὼν αὐτὴν εἰς παρακαταθήκην παρέδωκε μετὰ θάνατον πρὸς φύλαξιν εἰς τὸν Νηλέα καὶ τοὺς τούτου ἀπογόνους. Οὗτοι δὲ βλέποντες τὴν σπουδὴν καὶ ἅμιλλαν τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ βασιλεὺς τῆς Περγάμου πρὸς συλλογὴν βιβλίων καὶ σύστασιν βιβλιοθήκης ἔκρυψαν αὐτὴν κατὰ γῆς ἔν τινι διώρυγι καὶ ἔκειντο τὰ βιβλία χρόνους πολλοὺς ὑπὸ νοτίας καὶ σητῶν κακούμενα ἑωσοῦ εὐρωτιῶντα καὶ σκωληκόβρωτα ἠγόρασεν ἀντὶ πολλοῦ ἀργυρίου τὰ πολύτιμα ταῦτα βιβλία τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου, Ἀπελλικίων ὁ Γήϊος ἀόστις κατὰ τὸν Στράβωνα, ἦν βιβλιόφιλος μᾶλλον ἢ φιλόσοφος, διὸ ἐπιζητῶν νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ διαβρωθέντα ἀντέγραψεν αὐτὰ ὁλόκληρα κακῶς ἀναπληρῶν τὰ ἐλλείποντα καὶ τὰ ἐδημοσίευσε κατόπιν πλήρη σφαλμάτων.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀπελλίκου, ὁ Σύλλας οἰκειοποιηθεὶς αὐτὴν μετεκόμισεν εἰς Ρώμην, ὅθεν πάλιν ὁ Ἀδριανὸς τὴν μετέφερεν εἰς Ἀθήνας.

Παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὡσαύτως ἐφημίζοντο αἱ βιβλιοθῆκαι, τοῦ μαθηματικοῦ Εὐκλείδου, Νικοκράτους τοῦ Κυπρίου, τοῦ ποιητοῦ Εὐριπίδου, Πολυκράτους τοῦ Σαμίου, Κλεάρχου Ἡρακλεώτου, τυράννου τοῦ Πόντου καὶ τοῦ Πλάτωνος μαθητοῦ.

Μετὰ ταῦτα δὲ ἡ ἐν Σμύρνῃ ὑπὸ Στράβωνος ἀναφερομένη, ἡ ἐν Ἀπαμείᾳ, ἡ ἐν Ἱεροσολύμοις, ἡ ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης, ἡ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου περιέχουσα 120 χιλ. τόμους, ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ πυρποληθεῖσα ἐπὶ Ἰοβιανοῦ ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν, καὶ ἡ τοῦ Ἱερωνύμου καὶ Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ. Μεταξὺ τῶν ἀρχαίων βιβλιοθηκῶν διάσημος ἦτο καὶ ἡ ἐν Κνίδῳ διότι ἐν αὐτῇ ἐσώζοντο τὸ πλεῖστον τῶν ἰατρικῶν βιβλίων, ἐκ τῆς μελέτης τῶν ὁποίων, λέγε-

ται ὅτι ὠφελήθη ὁ Ἱπποκράτης, ἀλλ' ἡ πολύτιμος αὕτη βιβλιοθήκη ἐπυρπολήθη κατόπιν ἀπ' αὐτοὺς τοῦ Ἱπποκράτους τοὺς ὀπαδοὺς ἐκ πείσματος, ἐπειδὴ οἱ Κνίδιοι δὲν ἔστεργον ν' ἀκολουθήσωσι τὰ δόγματα τοῦ ἐνδόξου τούτου τῆς ἰατρικῆς διδασκάλου, ἐκ τῆς πυρπολήσεως δὲ ταύτης μεγάλη προέκυψε βλάβη εἰς τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην, διότι καὶ πολλαὶ ἄλλαι πολύτιμοι παρατηρήσεις τοῦ Ἕλληνος ἰατροῦ ἀπωλέσθησαν, καὶ πρὸ πάντων ἡ διὰ τοῦ ὠτὸς στηθοσκοπία, ἧς ἡ δόξα τῆς ἐφευρέσεως εἰς τὸν Ἱπποκράτην ἀποδίδοται. Μόλις δὲ μετὰ παρέλευσιν εἴκοσιν αἰώνων ἀνεκαλύφθη καὶ πάλιν ἡ προσφυεστάτη αὕτη διαγνωστικὴ μέθοδος ἐν Γαλλίᾳ.

Τὰ ἐκ παπύρου βιβλία ἐγένοντο ὅπως καὶ τὰ παρ' ἡμῖν σήμερον βιβλία, μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι ἀντὶ χαρτονίου μετεχειρίζοντο πλάκας μεταλλίνους, ξυλίνους ἢ καὶ ἐξ ἐλέφαντος· ἀλλ' ἀφ' ὅτου ὁ Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης ἀπηγόρευσε τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ παπύρου καὶ κατὰ συνέπειαν ἐτελειοποιήθη ἡ κατασκευὴ τῆς περγαμινῆς, ἤλλαξε καὶ ὁ τρόπος τοῦ δεσίματος τῶν βιβλίων. Ἐπειδὴ τὰ δέρματα ἐξ ὧν κατεσκευάζετο ἡ περγαμινὴ ἦσαν στενὰ καὶ μᾶλλον προεῖχον εἰς μῆκος, συνεκόλλων τὰ τεμάχια ταῦτα τὸ ἓν πρὸς τὸ ἄλλο καὶ κατεσκεύαζον μακρὰν λωρίδα, εἰς τὸ τέλος τῆς ὁποίας ἦτο προσηρμοσμένη μικρὰ καὶ στρογγύλη ράβδος, ἥτις ὠνομάζετο ὀμφαλὸς ἐκ πολυτίμου ξύλου ἢ ἐλεφαντίνου ὀστοῦ ἐπὶ τῆς ὁποίας ἡ διφθέρα περιετυλίσσετο· Τοῦτο ἐκαλεῖτο εἴλημα ἢ εἰλητάριον καὶ περιεδένετο διὰ λωρίου· τὰ δύω δὲ ἄκρα τοῦ εἰλητα-ρίου ἐκαλοῦντο μέτωπα καὶ ἐπεκοσμοῦντο συνήθως διὰ χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων· ἀπὸ τοῦ ἑνὸς δὲ ἄκρου ἦν ἀνηρτημένον τμῆμα διφθέρας κεχρωματισμένης, ἢ μικρὰ μεταλλίνη πλὰξ, ἐφ' ἧς ἦν γεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως καὶ ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου.

Οἱ κύλινδροι οὗτοι ἐφυλάσσοντο ἐντὸς θηκῶν ἐκ ξύλου ἀρωματικοῦ, διῃρημένων εἰς πολλὰ μικρὰ καὶ ἴσως τετράγωνα χωρίσματα. Τὸ δύσχρηστον ὅμως τοῦ τοιούτου δεσίματος ἐπέφερε τὴν ἐφεύρεσιν τῆς ἐν χρήσει σήμερον βιβλιοδετικῆς μεθόδου, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι κατ' ἀρχὰς μετεχειρίζοντο ἀντὶ χαρτονίων λεπτὰς σανίδας, τὰς ὁποίας ἐκάλυπτον διὰ χρωματιστῶν δερμάτων καὶ ἐστόλιζον δι' ἥλων ἐχόντων κατὰ κορυφὴν πολυτίμους πολλάκις λίθους. Ἀλλ' ἰδόντες τὴν ὑπὸ τῶν σκωλήκων φθορὰν τῶν σανίδων κατέφυγον τέλος εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ χαρτονίου. Ἀλλ' οὐχ ἧττον ἀκόμη καὶ σήμερον γίνεται χρῆσις τῶν σανίδων εἰς τὴν βιβλιοδετικὴν ἐν Βενετίᾳ.

Ἡ Ἑλλὰς μετὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα ἀπέκτησεν οὐκ εὐκαταφρόνητον βιβλιοθήκην εὑρισκομένην νῦν ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημείῳ καὶ συγκροτουμένη ἐξ 150 χιλ. περίπου τόμων καὶ ἀρκετῶν χειρογράφων.

Ἐκ τῶν ἐν Εὐρώπῃ βιβλιοθηκῶν διασημότεραι εἶναι αἱ ἑξῆς·

Κατὰ πρῶτον λόγον ἡ αὐτοκρατορικὴ βιβλιοθήκη τῶν Παρισίων περιέχουσα 800 χιλιάδας τόμους ἐντύπων βιβλίων, 80 χιλιάδας χειρόγραφα καὶ 6 χιλιάδες τόμους περιέχοντας 1,200,000 πίνακας. Μετ' αὐτὴν δὲ ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Μονάχου περιέχουσα 550,000 τόμους, ἡ τῆς Ρώμης (ἐν τῷ Βατικανῷ), περιέχουσα 400,000 τόμους, ἡ τῆς Ὀξωνίας ἐν Ἀγγλίᾳ 300,000 τόμους καὶ 27 χιλιάδας χειρόγραφα, ἡ τῆς Πετρουπόλεως 430,000 τόμους καὶ ἡ τῆς Κοπενάγης 450,000 τόμους καὶ 10,000 χειρόγραφα.

Ὑπάρχουσι δὲ ἐκτὸς τούτων καὶ πολλαὶ ἄλλαι βιβλιοθῆκαι, τῶν ὁποίων ὅμως αἱ πλουσιώτεραι δὲν περιέχουσι πλέον τῶν 250 χιλιάδων τόμων. Ἀλλὰ μεταξὺ αὐτῶν περιφημότεραι εἰς πλουσίας καὶ ἐκλεκτὰς συλλογὰς χειρογράφων εἶναι ἡ τῆς Βενετίας, ἡ τῆς Φλωρεντίας, τῶν Μεδιολάνων, τῆς Νεαπόλεως, τοῦ Τουρίνου, τῆς Βονωνίας καὶ τῆς Στοκόλμης.

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ

(Ἀχιλλέως Παράσχου.)

—o—

Χριστέ! σ' ἐτοῦτα τ' ἄπιστα,
καταραμένα χρόνια.
Ποῦ δὲν πιστεύουν τίποτε,
οὔτ' ἀγαποῦν κανένα,
Καὶ σβύν' ἡ Ἅγια πίστι Σου,
εἰς ἐπιστήμης χιόνια,
Ἐγὼ πιστεύω κι' ἀγαπῶ
ὁλόψυχα Ἐσένα!
Πιστεύω σὰν τὴ μάνα μου,
σὰν τὰ μικρὰ παιδάκια·
Πίνω τ' ἀθάνατο νερὸ
σ' ἀθόλωτα ρυάκια!

Δὲν εἶμ' ἐγὼ ἀπ' τοὺς σοφοὺς
ποῦ βλέπουν 'στὰ σκοτάδια,
Κι' ἀπ' τῆς ὑγείας βγάζουνε
φαρμάκι τὸ χορτάρι,

Πῶχουν τὸ νοῦ καὶ τὴν ψυχὴ
καὶ τὴν καρδιά τους ἄδια,
Καὶ τὰ χαλίκια πέρνουνε
ἀντὶς μαργαριτάρι.....
Τὴ σκοτεινὴ σοφία τους
'στὸν ᾅδη τὴν ἀφίνω,
Τὸ φῶς κ' Ἐσέν' ἀκολουθῶ
κι' ἀλήθειας λάμψι πίνω!

Τόσο σοφὸς δὲν ἔγεινα
ἀκόμη γιὰ νὰ σβύσω
Μονάχος τὴν ὑστερινὴ
ἐλπίδα....Καὶ δὲν τρέχω
Εἰς τοὺς πιθήκους εὐγενεῖς
προπάππους νὰ ζητήσω
Πατέρα τὸ θεόπλαστο
Ἀδάμ ἀρκεῖ νὰ ἔχω...
Ἂς χαίρωνται τὴν ὑψηλὴ
αὐτοὶ καταγωγή τους,
Καὶ τὴν ἐλπίδ' ἂς σβένουνε
μὲ τὴ σοφὴ πνοή τους!

Ὄνειρα βλέπουν κ' οἱ τυφλοὶ·
'στοῦ ὕπνου τὴν ἀγκάλη
Βλέπουν τὸ φῶς ποῦ δὲν 'μποροῦν
ἡμέρα νὰ τὸ ἰδοῦνε,
Κι' ὅταν ξυπνοῦνε, μένουνε
'στὰ σκοτεινὰ καὶ πάλι·
Μὰ 'στὸ σκοτάδι μὲ τὸ φῶς
ὀνείρου περπατοῦνε ....
Ἀφῆστέ τους· τὸν ὕπνο τους
φωτίζει ὁ Θεός τους·
Ὅταν ξυπνᾶτε τοὺς τυφλοὺς,
τοὺς κλέβετε τὸ φῶς τους.

Τυφλὸς ἂν ἦμαι, τῶνειρο
τοῦ ὕπνου μου μὲ φθάνει·
Βλέπω μακρύτερα μ' αὐτὸ
τ' ἀφώτιστο λαγκάδι·
Τῆς χρυσαλλίδος τὰ φτερὰ
ὁ λύχνος στάκτη κάνει·
Τυφλὸν' ἡ λάμψις ἡ πολλὴ
τὸ φωτεινὸ σκοτάδι.
Ἄστρα καὶ ἥλιοι τῆς νυχτιᾶς
γεμίζουν τὸν αἰθέρα·
Ὅμως τὴν νύχτα φαίνονται,
δὲν λάμπουν τὴν ἡμέρα.

Ἀχ! Ἕνα μόνο ξέρω φῶς
ποῦ λάμπει καὶ δὲν βλάπτει,
Ἀκοίμοιτο, ἀβασίλευτο
μεσ' 'στὴν καρδιά μας, ἕνα,
Ὁποῦ τὸ δίνει ὁ Θεὸς
κ' ἡ πίστις τὸ ἀνάφτει,
Καὶ δὲν τὸ βλέπουν τῶν σοφῶν
τὰ μάτια τὰ κλεισμένα·
Τὸ φῶς αὐτὸ δὲν τῶχουνε·
μὲ τάφο περπατοῦνε,
Γιὰ τοῦτο κάτω πέφτουνε,
γι' αὐτὸ παραλαλοῦνε!

Κεῖνο ποῦ βλέπει ἡ ψυχὴ
δὲν βλέπει καὶ τὸ 'μάτι
Κεῖνο ποῦ φθάνει ἡ καρδιὰ
ὁ νοῦς δὲν τὸ ἐγγίζει.
Ἄφσε τὸ δρόμο τὸν πλατὺ
καὶ πάρε μονοπάτι.....
Ἀπ' τὸ Σωκράτη ποιὸ πολλὰ
ἕνα παιδὶ γνωρίζει!
Μὲ 'μάτι κύτταζε ἀγνὸ,
τὸ νοῦ νἄχῃς γεμάτο.
Ὡσαν παιδὶ περπάτησε
καὶ δὲν θὰ πέσῃς κάτω.

Τὸ γάλα ποῦ ἐβύζαξα
σ' τῆς μάνας μου τὰ στήθεια,
Ποῦ τὴν καρδιά μου πλάτυνε
καὶ 'ψήλωσε τὸ νοῦ μου,
Δὲν τὸ πουλῶ γιὰ σκοτεινὴ,
ἀμφίβολη ἀλήθεια,
Καὶ δὲν θρονιάζω τὸ μηδὲν
'στὸ θρόνο τοῦ Θεοῦ μου!
Ὡσὰν τοὺς πάππους μου κ' ἐγὼ
θὰ ζήσω, θὰ πεθάνω,
Νἄχω Θεὸ κάτω 'στὴ γῆ,
νἄχω Θεὸ ἐπάνω....

Τὴ θλιβερή μου τὴ ζωὴ
μονάχος δὲν γυμνόνω.
Θέλω νὰ ἔχω κάτι τι
σὰν φυλαχτὸ κοντά μου,
Ὅταν μὲ δέρνῃ συμφορὰ
τὸ μάτι νὰ ὑψόνω
Καὶ νὰ δροσίζω μὲ νερὸ
ἐλπίδος τὴν καρδιά μου.
Κι' ὅταν ἀγαπημένους μου
'στὴ γῆ ὁ χάρος βάλλῃ,
Νὰ λέγω, «ἐταξείδεψαν·
θὰ σμίξωμε καὶ πάλι».

Θέλω καὶ γῆ καὶ οὐρανὸ
νὰ γεφυρόν' ἐλπίδα·
Μαλλιὰ καὶ μάτι' ἀγγελικὰ
νὰ βλέπω 'στ' ὄνειρό μου,
Τὸν τάφο μου ἀθάνατη
νὰ σχίζη χρυσαλλίδα,
Καὶ Παναγιᾶς χαμόγελο
εἰς τὸ προσκέφαλό μου....
Κι' ἐπάνω μου νὰ βρίσκεται
ὅταν κοιμοῦμ' Ἐκεῖνος,
Ποῦναι Θεὸς 'στὸν οὐρανὸ
κ' ἐδῶ ἀγγέλου κρῖνος!

Θέλω λαμπάδες κίτρινες
νὰ παίρνω τὴ Λαμπρή μου.
Μ' ἀνθοὺς τὸν Ἐπιτάφιο
τῆς Ἐκκλησιᾶς νὰ ραίνω·
Νὰ βάφω κόκκινα αὐγὰ
τοῦ Πάσχα στὴν αὐλή μου
Κ' εἰς ρημοκλῆσι κάτασπρο
καμμιὰ φορὰ νὰ μπαίνω....
Θέλω ν' ἀγιάζῃ ὁ Σταυρὸς
'στὸ τάφο τὸ κορμί μου,
Καὶ νὰμ' ἀνάφτῃ ἕνα κερὶ
θλιμμένο τὸ παιδί μου!

«Πιστεύω»· νὰ τὰ φῶτά μου!
Τὸ Εὐαγγέλιό μου
Διαβάζω μ' ἄδολη καρδιὰ
καὶ 'βρίσκω τὸ Θεό μου·
Καὶ ποιὸ σκοτάδι, ποιὰ νυχτιὰ
αὐτὸ δὲν ἐξορίζει;
Σὰν ἥλιος κάθε του ψηφὶ
καὶ γράμμα μὲ φωτίζει.
Βλέπω, ἀκούω τὸ Θεὸ
σὲ κάθε του σελίδα·
Καὶ πιάνω μὲ τὰ χέρια μου,
τὴν πιάνω τὴν ἐλπίδα.

Χριστέ μου! 'Στὰ πελάγη σου
δροσίζω τὴ ψυχή μου
καὶ κρίνο κάνω κάτασπρο
τ' ἁμαρτωλὸ κορμί μου·
Ὅτι κ' ἂν λέγε, σ' ἀγαπῶ,
Χριστὲ, καὶ Σὲ λατρεύω·
Ὅπου κ' ἂν πᾷς, σ' ἀκολουθῶ
τοὺς λόγους σου πιστεύω·
Καὶ ἂν Θεὸς δὲν ἤσουνε
καθόλου δὲν μὲ μέλλει·
Ἂς ἔχω φῶς, κ' ἂς ἔρχεται
ἀπ' ὅπου καὶ ἂν θέλῃ....

Ναί· 'σὰν τοὺς πάππους μου κ' ἐγὼ
θὰ ζήσω, θὰ 'πεθάνω,
Μὲ τ' ὄνειρο τοῦ οὐρανοῦ
εἰς τὸ Σταυρὸ ἐπάνω·
Ἄλλοι ἂς ὀνειρεύωνται
Θεὸ τὸν ἑαυτό τους,
Καὶ ἂς ἀδειάζουν τὴν καρδιὰ
ἀπὸ τὸ θησαυρό τους.
Τὴν περιφάνεια, τὰ φτερὰ
ποῦ ἔχει, τὴν κρημνίζουν.
Ὅποιοι ἀδειάζουν τὴν καρδιὰ
τὸ νοῦ τους δὲν γεμίζουν.

Ψυχὴ δὲν εἶναι ποῦ φωτιὰ
τοῦ κεραυνοῦ γεννάει,
Καὶ τ' ἁγιά μου ὄνειρα
αὐτὰ περιγελάει·
Ἡ φύσις χέρια μοῦδωσε
νὰ κάνω τὸν σταυρόν μου.
Κι' ὄχι φτερὰ γιὰ ν' ἀνεβῶ
νὰ ρίξω τὸ Θεό μου...
Δὲν ἔχω κῦμα 'στὴ ψυχὴ
καὶ πάθη φλογοβόλα·
Εἶμαι Λαὸς εἰς τὴν καρδιὰ,
'στὸ νοῦ, 'στὴν πίστι, σ' ὅλα!

Η ΚΑΤΑ ΤΗΝ 25ην. ΜΑΡΤΙΟΥ ΕΟΡΤΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

—o—

Μεγαλοπρεπῶς ἐτελέσθη ἡ ἑορτὴ τοῦ Συλλόγου «Σεραπείου» τὴν 25ην Μαρτίου ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Σχολῆς τῆς Ἑλληναιγυπτιακῆς Κοινότητος.

Τὴν ἑορτὴν ἐτίμησαν διὰ τῆς παρουσίας των ἡ Α. Π. ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ὁ Πολιτικὸς Πράκτωρ τῆς Ἑλλάδος μετὰ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Προξενείου, καὶ ὁ πρόεδρος τῆς Ἑλληναιγυπτιακῆς Κοινότητος Θ. Ράλλης.

Ἡ συρροὴ τοῦ κοινοῦ ἦτο πράγματι πρωτοφανής, αἱ θέσεις ἅπασαι κατελήφθησαν προώρως, πολλοὶ δὲ ἔνεκεν ἐλλείψεως χώρου, ἠναγκάσθησαν μετὰ λύπης ν' ἀποχωρήσωσι καὶ στερηθῶσιν οὕτω ἑορτῆς, ἣν τοσούτῳ ἐλάμπρυνεν ἡ παρουσία τῆς καλλικελλάδου τοῦ Ἑλληνικοῦ Παρνασσοῦ ἀηδόνος.

Τὸν κ. Λ. Λιμπρίτην ἐκφωνήσαντα κατάλληλον τῇ ἡμέρᾳ λόγον, διεδέχθη ὁ ἐθνικὸς ἡμῶν ποιητὴς κ. Ἀχιλλεὺς Παράσχος ἀπαγγείλας ἐν τῶν ὡραιοτέρων αὐτοῦ ποιημάτων, αἱ δύω Λειτουργείαι.

Δὲν εἶναι εὔκολον νὰ περιγράψῃ τις τὴν καταλαβοῦσαν τὸ ἀκροατήριον συγκίνησιν καὶ τὸν διὰ ζωηρῶν καὶ ἐπανειλημμένων χειροκροτημάτων ἐκδηλωθέντα ἐνθουσιασμόν.

Τὸ ὕψος τῆς φαντασίας τοῦ ποιητοῦ, ἡ συγκινητικὴ αὐτοῦ φωνὴ ἐξερχομένη ἐκ μέσης καρδίας, συνεκίνησε μέχρι δακρύων τὸ ἀκροατήριον, ὅπερ ἀπῆλθε μετ' ἐθνικῆς ὑπερηφανείας.

Ὁ Σύλλογος ἐκφράζει τῷ ποιητῇ κ. Ἀχιλ. Παράσχῳ δημοσίᾳ τὴν εὐγνωμοσύνην του ἐπὶ τῇ εὐγενῇ προθυμίᾳ, μεθ' ἧς ἀνεδέξατο νὰ τιμήσῃ ᾠ λαμπρύνῃ τὴν ἐπίσημον αὐτοῦ ἑορτήν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Ὁ ἐν Ἀθήναις Ἑλληνικὸς Σύλλογος «Παρνασσὸς» προσεκάλεσε τὸν ἡμέτερον Σύλλογον «Σεράπειον», ὅπως ἀποστείλῃ ἀντιπροσώπους αὐτοῦ κατὰ τὴν γενικὴν τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων συνέλευσιν ἐν τῷ συλλόγῳ Παρνασσῷ τῇ 25 Μαρτίου.

Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἀσμένως ἀποδεξάμενος τὴν πρότασιν ἐξελέξατο ἀντιπροσώπους αὐτοῦ τὸν ἰατρὸν κ. Α. Σταμέλην Ἀντιπρόεδρον τοῦ «Σεραπείου» καὶ τὸν ἐν Ἀθήναις διάσημον ἐπιστήμονα κ. Ν. Σαρίπολον μέλος ἐπίτιμον τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ συνεδρίου τῶν Συλλόγων προσεχῶς ἔσεται γνωστὸν καὶ δημοσιευθήσεται ἐν τῷ παρόντι συγγράμματι.

Ὁμιλίαι.—Ὁ κ. Π. Γριτζάνης περὶ τῆς πνευματικῆς προόδου τῆς ἀρχαίας Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς ἐν αὐτῇ ἱδρύσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ὁ κ. Ἰωάννης Παππαδόπουλος περὶ φιλοπατρίας.

Ἐρανίσματα.

ΔΙΑΦΟΡΑ

ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΑΝΕΜΩΝ.

Ὅταν οἱ ἀστέρες διάττωσιν, ἀνέμου ἐστὶ σημεῖον· διότι πρότερον ἐν μετεώροις γίνεται ἄνεμος, ἢ παρ' ἡμῖν· διὰ τοῦτο ὅθεν διευθύνονται οἱ διάττοντες ἀστέρες, ἐκεῖθεν, καὶ ὁ ἄνεμος φέρεται.—Τὸν μὲν χειμῶνα ἀρχίζουσιν οἱ ἄνεμοι τὴν πρωΐαν· τὸ δὲ θέρος ἀφ' ἑσπέρας. — Κατὰ τὰς τροπὰς τοῦ ἡλίου γίνονται ἄνεμοι, καθὼς συνήθως καὶ πρὸ τῶν ἐκλείψεων. — Οἱ ἐκνεφίαι ἄνεμοι, ὅταν βρέξῃ, παύονται ταχύτερον. — Ὅταν ἡ δύτις τοῦ ἡλίου εἶνε καθαρὰ ἀνέφελος, σημεῖόν ἐστιν εὐδίας διὰ τὴν ἐπιοῦσαν. Ὅταν ὅμως ἦνε νεφελώδης καὶ τεταραγμένη σημεῖον κακοῦ καιροῦ. — Ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ἐὰν ἴδῃς νέφος ἀναφαινόμενον ἐκ ξηρᾶς μὴ φοβοῦ διὰ κακὸν καιρόν· ἐὰν ὅμως ἴδῃς ἀπὸ θαλάσσης, ὁ καιρὸς ἔσεται θυελώδης καὶ κακός. Ἐν ὥρᾳ θέρους ὅμως ἐὰν ἴδῃς νέφος ἀναφαινόμενον ἐκ ξηρᾶς, ἀνάμενε κακὸν καιρόν. Ὁ καικίας, (ἄνεμος ἀρκτιανατολικὸς γραῖος καλούμενος) μόνος τῶν ἀνέμων ἄγει νέφη.— Ὅταν πνέῃ εὖρος (ἀνατολικὸς ἄνεμος) φαίνονται μείζονα πάντα τὰ πράγματα. —Τὴν πρωΐαν καὶ ἐξ ἀνατολῶν πνέουσιν οἱ ἄνεμοι τὸν χειμῶνα.--Τὴν δείλην καὶ ἀπὸ δυσμῶν πνέουσι τὸ θέρος. Ἐν τῇ Ἀττικῇ ὅταν πνέῃ ὁ Ἑλλησποντίας ἄνεμος (ὁ ἐξ ἀνατολῶν), εἶνε ὑέτιος (βροχηρός). Τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ ἐν τοῖς νήσοις, ἐν δὲ τῷ Ἑλλησπόντῳ βροχερὸς ἐστὶν ὁ βορέας, ἐν δὲ τῇ Λέσβῳ ὁ νότος.—Ἐὰν ὁ ἄνεμος ἀρχίσῃ πνέων ἀπὸ πρωΐας, διαρκεῖ ὅλην τὴν ἡμέραν. Οἱ θερμοὶ ἄνεμοι πνέουσι μεταξὺ χειμερινῆς ἀνατολῆς καὶ δύσεως.

—o—

Διατὶ θερμοτέρα μὲν εἶνε ἡ ἀτμοσφαῖρα ὅταν πίπτῃ χιών, ψυχροτέρα δὲ ὅταν ἡ χιὼν κατατήκηται;

Οἱ πάντες παρετήρησαν βεβαίως πότον ἡ θερμοκρασία εἶνε σχετικῶς ἠπιωτέρα ὅταν ἡ χιὼν πίπτῃ κατὰ νιφάδας. Αἰτία τούτου εἶνε ὅτι ἑκάστη χιόνος νιφὰς φέρει ἡμῖν τῷ ὄντι, τοὐναντίον πρὸς ὅ,τι δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὀλίγην θερμότητα. Ὁ ὑδάτινος ἀτμός, ὃν ἡ ἐπαφὴ ψυχροῦ ρεύματος ἀέρος μεταχηματίζει ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ εἰς ρευστὸν ὕδωρ, εἶτα εἰς πεπηγυῖας βελόνας, προέρχεται ἐκ τῆς ἀποστάξεως τοῦ θαλασσίου ὕδατος. Ὁ ἥλιος ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν θερμαίνει τὸ ὕδωρ, ὅπερ ἐξατμίζεται καὶ ὑψοῦται εἰς τὸν ἀέρα. Ἀλλ' ὅπως ἐξατμισθῇ μία λίτρα ὕδατος δέον νὰ καῶσι διακόσια περίπου γραμμάρια γαιάνθρακος. Ὅθεν βλέπομεν πόσα χιλιάγραμμα γαιάνθρακος ἀποκομίζουσι μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὸν ἀέρα τὰ πλήρη ὑδατίνου ἀτμοῦ νέφη.

«Ὅταν ὁ ἀτμὸς συμπυκνωθῇ, διαχεῖται εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν διαμοιράζων ἅπαν τὸ ἐναποθηκευμένον θερμογόνον. Οὐ μόνον δὲ ὅταν μεταβάλληται εἰς ρευστόν· ἀλλὰ καὶ ἐνῷ εἶνε εἰς κατάστασιν στερεὰν ἐκπέμπει περιπλέον ἅπαν τὸ ἀναγκαῖον πρὸς τῆξιν τοῦ

πάγου θερμογόνον. Ὡς ἐκ τούτου πράγματι ὁ σχηματισμὸς τῆς χιόνος χορηγεῖ ἡμῖν θερμότητα ἀπαραλλάκτως ὡς ἂν ἐκαίομεν εὐφλέκτους ὕλας ἐν ὑπαίθρῳ καὶ ἐπὶ τῶν δημοσίων πλατειῶν. Ἡ πτῶσις τῆς χιόνος γίνεται ἡμῖν πρόξενος ἐξοικονομήσεως οὐκ εὐκαταφρονήτων φορτίων ξύλων.

Τοὐναντίον δὲ τηκομένων τῶν χιόνων, ἐπανέρχεται τὸ ψῦχος, διότι ὅπως τακῇ ἡ χιὼν καὶ εἰς ρευστὸν μετατραπῇ δέον βεβαίως νὰ δανεισθῇ θερμότητα ἀπὸ τῶν πέριξ σωμάτων κατὰ τοῦ ἀέρος. Ὅθεν τηκομένη ἀφαιρεῖ αὖθις ἀφ' ἡμῶν μέρος τῆς θερμότητος, ἣν ἐλευθερίως διένειμεν ἡμῖν. Ἐντεῦθεν ἡ ἐπίτασις ἐκείνη τοῦ ψύχους, ἥτις παρατηρεῖται κατὰ τὴν τῆξιν τῶν χιόνων καὶ αἱ συνέπειαι αὐτῆς, ἤτοι συνάγχαι, βρογχῖται κ.τ.λ. Κατ' εὐτυχίαν ἡ θερμοκρασία ὑψοῦται ἐπὶ τέλους ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ρευμάτων τοῦ νοτιοδυτικοῦ ἀνέμου, οὗ ἡ θερμότης συγκυρνᾷ τὸ ἐκ τῆς τήξεως τῶν χιόνων παραγόμενον ψῦχος. Μετὰ τὴν χιόνα ἔρχονται τῷ ὄντι πολλάκις βροχαὶ καὶ ριπαὶ ἀνέμου.

—

Δύω ἐκ τῶν ἐν Ἀμερικῇ δημοσιευομένων ἐφημερίδων, φέρουσιν, ἡ μία τὸ ὄνομα ρινόμακτρον (Handkerchief), ἡ δὲ Δαιμοδέτης (cravate). Ἡ πρώτη ἐκτυπωμένη ἐπὶ μεταξίνου ὑφάσματος καὶ μὲ χρυσοὺς χαρακτῆρας εἶναι πράγματι ὡραία καὶ κομψοτάτη· ἡ δευτέρα ἐκτυποῦται ἐπὶ λινοῦ ὑφάσματος.

Τὸ Ρινόμακτρον πρὸ πολλῶν χρόνων εἶχε παύσει ἐκδιδόμενον· ἡ πρώτη αὐτοῦ ἔκδοσις ἐπὶ λινοῦ ὑφάσματος ἦτο τόσῳ μεγάλου σχήματος, ὥστε ἠδύνατό τις νὰ κατασκευάσῃ δι' ἑνὸς φύλλου 4 σινδόνας ἢ 32 μανδύλια.

—

Ἐν Στοκόλμῃ εἶχε συσταθῆ σύλλογός τις, ὅστις εἰς τὸ διάστημα δέκα τριῶν ἐτῶν ἐσχημάτισε κεφάλαιον 1,380,000 φράγκων. Τοῦ ποσοῦ τούτου θὰ γίνῃ χρῆσις πρὸς ἵδρυσιν πανεπιστημείου ἐν τῇ πόλει μὴ ὑπάρχοντος μέχρι τοῦδε ἄλλου τοιούτου. Πρὸς συντήρησιν τοῦ πανεπιστημείου ἡ πόλις ἐπιχορηγεῖ κατ' ἔτος 60,000 φράγκα.

—

Ὁ καθηγητὴς κ. Αὔγουστος Fischer ἐν Πράγᾳ καταγινόμενος εἰς φιλοσοφικὰς ἐρεύνας ἐπὶ τοῦ κυανογόνου ἐδηλητηριάσθη ἐν τῷ χημικῷ αὐτοῦ ἐργαστηρίῳ.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑΙ.

Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς κατηναλώθησαν 1,905,063,000 σιγάρα ἀξίας 190,506,300 δολαρίων. Ἐκτὸς δὲ τούτων, κατηναλώθησαν καὶ 25,312,433 λίτραι καπνοῦ τοῦ ὁποίου ἡ ἀξία ἀνέρχεται εἰς 15 ἑκατομ. δολλάρια. Ἐν τούτοις ἡ δαπάνη αὕτη εἶναι ἀσήμαντος ἀπέναντι τῆς μεγάλης καταναλώσεως τῶν ποτῶν. 317,465,000 γαλόνια διαφόρων ποτῶν, ἀξίας 596 ἑκατομ. δολλαρίων κατηναλώθησαν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς. Λαμβάνων τις ὑπ' ὄψιν τὸν ἐκ 44 ἑκατομ. πληθυσμὸν τῶν ρηθέντων χωρῶν, βλέπει μετὰ θαυμασμοῦ ὅτι εἰς ἕκαστον τῶν κατοίκων ἀναλογοῦσιν ἑπτὰ γαλόνια ἤτοι δέκα τρία δολλάρια.

—o—

Ἐντὸς μιᾶς δεκαπενθημερίας ἐπωλήθησαν ἐν Παρισίοις 23,776 βόες, 2,938 ἀγελάδες, 506 ταῦροι, 6,505 μόσχοι, 83,150 πρόβατα καὶ 11,410 χοῖροι. Εἰσήχθησαν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν δερμάτων 116,937 χιλιόγραμμα δερμάτων καὶ ἐξήχθησαν 181,635.

—o—

Ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐδημοσιεύθησαν 13,912 συγγράμματα. Ἐκ τούτων 4,775 εἰσὶ παιδαγωγικά. 1319 νομικά, πολιτικὰ καὶ κοινωνιολογικά. 1,246 θεολογικά, 1,181 τῶν ὡραίων τεχνῶν· 793 χημικά. 793 ἰατρικά. 715 δημοτικά. 699 ἱστορικά. 571 τῶν τεχνῶν. 577 ἐμπορικά. 500 κλασικά. 164 φιλοσοφικά. —

—o—

Ἡ ἐτησία κατανάλωσις τῆς ζακχάρεως ἐν Ἀγγλίᾳ ἀνέρχεται εἰς 900 ἑκατομ. χιλιόγραμμα, ἐν Γαλλίᾳ εἰς 336 ἑκατομ. ἐν Γερμανίᾳ 306 ἑκατομ. ἐν Ρωσσίᾳ 200 ἑκατομ. ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς εἰς 650 ἑκατομ.

—o—

Μισθοὶ Βασιλέων. — Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας λαμβάνει μισθὸν ἀναλογοῦντα καθ' ἑάκστην ἡμέραν 125,000 φράγκα. Ἡ βασίλισσα Βικτωρία 31,500 φρ. Ὁ Σουλτάνος 90,000 φρ. Ὁ Γεώργιος βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων 3,670=4,100 40 δραχμάς.

Ὁ Γρεβὺ μόνον 2,083 φράγκα, ἤτοι φρ. 1,587 ὀλιγώτερον τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων καὶ 122,917 φρ. ὀλιγώτερον τοῦ αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν.

ΙΝΔΙΚΑ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ.

—o—

Οὐ δεῖ πεποίθησιν ἔχειν καὶ πίστιν, εἰς βασιλεῖς, εἰς γυναῖκας, εἰς ποταμοὺς, εἰς ὀνυχοφόρα θηρία, εἰς κερασφόρα ζῶα καὶ εἰς ξιφηφόρους ἀνθρώπους.—

—Ὁ ὢν εὐειδὴς μὲν, ἀμαθὴς δὲ, ἐλθὼν εἰς σύνοδον ἀνδρῶν πεπαιδευμένων, φυλαττέτω τὴν ἑαυτοῦ βάρβαρον γλῶσσαν, καθὼς τὴν ἄτακτον γυναῖκα.

— Κρεῖττον τῷ ἀνθρώπῳ ἐν ἐρήμῳ διαγωγὴ καὶ ἡ ποιραγία δίκην ἐλάφου, ἢ τὸ ταπεινὸν καὶ εὐτελὲς τοῦτο ῥῆμα «ἀδός».

— Ἀηδότι μὲν ἡ φωνὴ, γυναιξὶ δὲ ἡ σωφροσύνη.

—Οὐ διὰ τοῦ διδασκάλου καταληπτὴ ἡ μάθησις, ἀλλὰ διὰ τοῦ νοὸς· καὶ παρόντος γὰρ φωτὸς ὁ τυφλὸς, οὐ βλέπει.

ΑΣΤΕΙΑ.

—o—

Θαυμάσια λείψανα.— Εἰς τὴν ἐν Ρώμῃ ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου ὑπάρχουσι τὰ ἑξῆς θαυμάσια λείψανα.

Ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ, ἐπὶ πολιτίμου ἐκ βελούδου προσκεφαλαίου περικεκλεισμένου ἐντὸς ὑαλίνου θήκης τὸ σχοινίον, δι' οὗ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ἀπηγχονίσθη.

Ἑτέρα ὑάλινος θήκη περιέχει πτέρυγα τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ, ἣν ἀπέκτησεν ὁ πάππας Γρηγόριος VII, ἐκ τῶν πρὸς τὸν Ἄγγελον παρακλήσεων καὶ προσευχῶν του.

Ἑτέρα ὑάλινος ἀποθήκη περιέχει τὸν λόφον τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀλέκτορος, ὅστις ἔκραξεν, ὁπόταν ὁ Πέτρος ἠρνήσατο τὸν Χριστόν.

Ἐν ἑτέρᾳ θήκῃ ὑπάρχει ἡ ῥάβδος δι' ἧς ὁ Μωϋσῆς διεχώρησε τὰ ὕδατα τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

Ἐν ἑτέρᾳ τὸ ὑπογείειον τοῦ Νῶε.

Τὸ δὲ θαυμασιώτερον πάντων εἶναι μία βαθμὶς τῆς κλίμακος ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ Ἰακὼβ κατ' ὄναρ εἶδε τοὺς Ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας.

Ὁ ἀγαθὸς φύλαξ τῆς συλλογῆς ταύτης δύναται, λέγει νὰ παραχωρήσῃ μερίδα τῶν ἁγίων τούτων λειψάνων εἰς συγκαταβατικὴν τιμὴν, ἐκτὸς τοῦ μαργαρίτου τῆς συλλογῆς ταύτης, τουτέστι τοῦ ῥάμφους τῆς περιστερᾶς, ἥτις ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ κατέβη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ κράζουσα· « ἰδοὺ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ ηὐδόκησα.»

* *
*

Ταπεινός τις χειροῦργος κατοικῶν εἴς τι χωρίον ἐπηγγέλλετο καὶ τὸν μάμον, ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς πλησιοχώρου πόλεως ἔχων ἐξοχικὸν οἶκον εἰς τὸ χωρίον ἐκεῖνο προσεκάλει ἐνίοτε τὸν ἐν λόγῳ ἰατρὸν πρὸς ἐπίσκεψιν ἀσθενοῦντος τινος ὑπηρέτου του, ὁ ἐξοχώτατος ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῇ ὑψηλῇ ταύτῃ τιμῇ ἐπέγραψεν ἄνωθεν τῆς θύρας τοῦ οἴκου του.

« Χειροῦργος — μάμος τῆς αὐτοῦ πανιερότητος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. »

Ἰσπανὸς δημοσιογράφος σπουδάσας τὴν γυναῖκα ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ γνωμοδοτεῖ ὅτι αἱ Γερμανίδες εἰσὶ πασῶν αἱ προτιμότεραι καὶ συμβουλεύει τοὺς βουλομένους νὰ νυμφευθῶσι νὰ λάβωσι συζύγους γερμανίδας. Ἐκφέρει δὲ τὰς ἑξῆς σκέψεις ἐκ τῶν παρατηρήσεων τὰς ὁποίας ἔκαμεν.

Ἡ Γαλλὶς ὑπανδρεύεται καθ' ὑπολογισμὸν, ἡ Ἀγγλὶς κατὰ συνήθειαν καὶ ἡ Γερμανὶς ἐξ ἔρωτος.

Ἡ Γαλλὶς ἀγαπᾷ μόνον μέχρι τέλους τοῦ μηνὸς τοῦ μέλιτος, ἡ Ἀγγλὶς καθ' ὅλην τὴν ζωὴν, ἡ δὲ Γερμανὶς αἰωνίως.

Ἡ Γαλλὶς ὁδηγεῖ τὴν κόρην αὐτῆς εἰς τὸν χορὸν, ἡ Ἀγγλὶς εἰς τὴν λειτουργίαν καὶ ἡ Γερμανὶς εἰς τὸ μαγειρεῖον.

Ἡ Γαλλὶς εἶναι εὐφυὴς, ἡ Ἀγγλὶς νοήμων ἡ δὲ Γερμανὶς αἰσθηματική.

Ἡ Γαλλὶς ἐνδύεται κομψῶς, ἡ Ἀγγλὶς ἀκόμψως ἡ δὲ Γερμανὶς μετ' εὐκοσμίας.

Ἡ Γαλλὶς φλυαρεῖ, ἡ Ἀγγλὶς λαλεῖ ἡ δὲ Γερμανὶς ὁμιλεῖ.

Τέλος ἡ Γαλλὶς ὑπερτερεῖ κατὰ τὴν γλῶσσαν, ἡ Ἀγγλὶς κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ ἡ Γερμανὶς κατὰ τὴν καρδίαν.

Ὅθεν κατὰ τὴν γνώμην τοῦ συναδέλφου Ἰσπανοῦ ὅστις θέλει ν' ἀγαπᾶται αἰωνίως ὑπὸ γυναικὸς ἥτις γνωρίζει τί ἐστὶν αἴσθημα, μαγειρεῖον καὶ ἀπέριττος ἐνδυμασία ἂς μεταβῇ εἰς Γερμανίαν νὰ νυμφευθῇ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΤΟ ΚΟΡΑΝΙΟΝ μετάφρασις ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ ὑπὸ Γερασίμου Ι. Πεντάκη Α'. διερμηνέως τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Πολιτικοῦ Πρακτορείου καὶ Γενικοῦ Προξενείου τῆς Ἑλλάδος.

Εὑρίσκεται καὶ πωλεῖται παρὰ τῷ ἐνταῦθα ἑλληνικῷ βιβλιοπωλείῳ ὁ «Φοίνιξ» τοῦ κ. Π. Σαράντη καὶ τιμᾶται ἀντὶ φράγκων 10.

—

ΕΣΤΙΑ, σύγγραμμα περιοδικὸν ἐν Ἀθήναις· ἐκδίδοται κατὰ Κυριακὴν, συνδρομὴ ἐτησία ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ- 20, Ἔτος Δ'. ἀριθμ. 168. Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως. Ὁδὸς Σταδίου —6—

—

ΠΛΑΤΩΝ, σύγγραμα περιοδικὸν παιδαγωγικὸν καὶ φιλολογικὸν ἐκδιδόμενον ἐν Ἀθήναις κατὰ μῆνα. Ἐτησία συνδρομὴ δραχμ. 10.

—

ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ ΑΣΤΗΡ, ἐφημερὶς φιλολογικὴ, ἐκ-

κλησιαστικὴ καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐκδίδοται ἐν Κωνσταντινουπόλει καθ' ἑβδομάδα. Συνδρομὴ ἐτησία ἐν Κ(πόλει εἰκοσάρια χάρτινα ἓξ. Ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φρ. 20.

—

ΑΘΗΝΑΙΟΝ, σύγγραμμα περιοδικὸν κατὰ διμηνίαν ἐκδιδόμενον συμπράξει πολλῶν Λογίων. Ἐτησία συνδρομὴ ἐν Ἀθήναις δρχ. 12 ἐν τῷ ἐξωτερικῷ δρ. 16.

—

Ο ΡΩΣΣΟΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ, σύγχρονος ἱστορία, ἐρανισθεῖσα ἐκ διαφόρων περιοδικῶν εὐρωπαϊκῶν συγγραφῶν.

Τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα 8 τεύχη πωλοῦνται παρὰ τῷ τυπογράφῳ κ. Ξ. Σάλτη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τιμᾶται φράγκου ἕκαστον τεῦχος.

Παρὰ τῷ αὐτῷ πωλεῖται τὸ ποίημα «Αἱ δύο Λειτ'ο υ'ργείαι τοῦ ποιητοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου.

—

Η ΔΙΑΠΑΣΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ, ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἐκδιδομένη μετὰ εἰκόνων τεσσάρων. Συνδρομὴ ἐτησία ἐν Ἑλλάδι φρ. 2 ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 3.— Ἔτος Α'.

—

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ, Γεωργίου Κ. Τυπάλδου Κεφαλλῆνος ὑπὸ Π. Τυπάλδου Φορέστη μεταγλωτισθεῖσα ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ὑπὸ Ν. Καλογέρου Μοναχοῦ. ἐν Κεφαλληνίᾳ τυπογραφεῖον ἡ «Ἠχώ.»

—

ΒΡΑΧΕΙΑ ΔΙΑΤΡΙΒΗ, περὶ τῆς ἐν Κεφαλληνίᾳ φιλομουσίας καὶ ἰδίως τῆς τοῦ γυναικείου φύλου ἀγωγῆς ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῷ Συλλόγῳ ἡ «Ἠὼς», ὑπὸ Νεοφύτου Καλογέρου· ἐκδοθεῖσα δαπάνῃ τοῦ Συλλόγου.

Λύσις τοῦ ἐν τῷ Γ'. φυλλαδίῳ αἰνίγματος.

Τὸ γράμμα Υ.

Τὴν λύσιν ἔπεμψαν. Ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Κυρία Ἰφιγένεια Σιβιτανίδου. — Ὁ ἐν Μανσούρᾳ κ. Κ. Χριστόδουλος.

Λύσις ἁ. προβλήματος Φυλλ. Γ'.

Κερδίζει δραχ, 3,0 0.

Λύσις β'. προβλήματος. » »

Εἶχε δραχμ. 41.

Τὴν λύσιν ἀμφοτέρων ἔπεμψαν ὁ ἐν Ζαγαζίκ κ. Π. Μουτόπουλος.—Ὁ ἐν Μινὲτ-ἐλ-Γκὰμ Α. Ζαμπέλης.— Ὁ ἐν Μανσούρᾳ κ. Κ. Χριστοδούλου. — Ὁ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Δ. Ε. Κ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ Α'.

Φυλάργυρός τις ἐπὶ πολὺ ἐσκέπτετο' ποῖον ἀριθμὸν γνωστοῦ τινος εὐρωπαϊκοῦ λαχείου ν' ἀγοράσῃ. Καθ' ὕπνον ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ:

Τρίψηφος εἶν' ὁ ἀριθμὸς καὶ τ' ἄκρα του ψηφία
Ὅταν ὁμοῦ συναθροισθοῦν κάμουν τὰ δεκατρία
Τὸ πρῶτον καὶ τὸ μεσηνὸν μὲ τρί' ἂν τὰ συνάψῃς
τοῦ τρίτου τὸ διπλάσιον ἄθροισμα θὰ συνάξῃς
Ἂν δ' ἀφαιρέσῃς ἀπ' αὐτὸν τρὶς τὸ τριαντατρία
ἀντίστροφα τοῦ τυχροῦ θὰ ἔχῃς τὰ ψηφία.

Ποῖος ὁ ἀριθμὸς οὗτος; = [illegible]

Αἴνιγμαά

Πόλις ποτὲ περίφημος ἤμην τῆς Ἰταλίας
Τὴν σήμερ' ὀλιγάνθρωπος καὶ ἄνευ σημασίας.
Ἐὰν ἀπὸ εὐγένειαν, χωρὶς νὰ μὲ ἐγγίσῃς,
Εἰς τῶν ἐμψύχων τὴν σειρὰν μὲ συγκαταριθμήσῃς
Μ' εὑρίσκεις κατὰ κόρον,
Ὅτ' εἶμαι αἱμοβόρον.
Ἐὰν δ' ὡς προϊὸν φυτοῦ θελήσῃς νὰ μ' ἐκλάβῃς,
Χωρὶς οὐδόλως γράμμα μου ν' ἀλλάξῃς ν' ἀποβάλῃς,
Τὸ φάρμακον, τὸ ἐξ ἐμοῦ, ἐν πάσῃ εὐχερείᾳ
Τὸ δίδουν, ὅταν τὸ αἰτῇς, ὅλα τὰ φαρμακεῖα.
Μὴ, φίλε, ἀπορήσῃς,
Ἂν θέλῃς νὰ μὲ λύσῃς.

Μανσούρᾳ Κ. Χ.

Αἴνιγμα β'.

Διὰ νὰ μ' εὕρῃς φίλε μου, πολὺ θὰ κοπιάσῃς
πρέπει νὰ πᾷς στὴν κόλασιν τὸν διάβολον νὰ πιάσῃς
Τὴν κεφαλήν του νὰ ἰδῇς, νὰ μάθῃς ποῖος εἶμαι,
Ἀλλ' ἐπειδὴ στὴν κόλασιν ἂν πᾷς δὲν θὰ γυρίσῃς'
Σὲ συμβουλεύω φίλε μου ἀλλοῦ νὰ μὲ ζητήσῃς
Εἶναι ἀνάγκη νὰ σοῦ πῶ, στὴν Αἴγυπτον πως κεῖμαι;

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

Ἐπὶ τοῦ Νείλου ὁδοιπορικαὶ ἀναμνήσεις (συνέχεια). —Αἱ ἐκ τῆς φύσεως τέρψεις (συνέχεια). — Ζωϊκὸς μαγνητισμός. — Περὶ ἀρωμάτων καὶ τῶν διαφόρων αὐτῶν χρήσεων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ νεωτέροις λαοῖς.—Περὶ βιβλιοθηκῶν. —Ἡ ἑορτὴ τοῦ Συλλόγου.— Ἐργασίαι τοῦ Συλλόγου.—Ποίησις: πρὸς τὸν Χριστόν. —Ἐρανίσματα· διάφορα, στατιστικαὶ, ἰνδικὰ ἀποφθέγματα, ἀστεῖα.—Βιβλιογραφία.—Λύσεις αἰνίγματος καὶ προβλημάτων.—Πρόβλημα, αἴνιγμα.

Παρορράματος διόρθωσις.—Σελ. 72. Περὶ τῆς ἐποχῆς ἀνάγνωθι· πρὸ τῆς ἐποχῆς.